

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

2013

Jan Martinů

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

Asýrie za vlády Asarhaddona
Jan Martinů

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Asýrie za vlády Asarhaddona

Jan Martinů

Vedoucí práce:

Mgr. Kateřina Šašková, Th.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

OBSAH

1.	ÚVOD	1
2.	ODKUD ČERPÁME NAŠE INFORMACE	3
2.1	Královské nápisy	3
2.2	Asarhaddonova vítězná stéla.....	5
2.2.1	Vítězství v Egyptě dle Asarhaddonovy stély	5
2.3	Dopisy	6
2.4	Smlouvy.....	6
2.5	Asyrské a babylonské kroniky.....	7
2.5.1	Asarhaddonova kronika	8
2.5.2	Kronika akítu.....	8
2.6	Vykopávky a nálezy z měst.....	8
2.6.1	Aššur.....	9
2.6.2	Kalach.....	9
2.6.3	Ninive.....	11
2.6.4	Kár-Aššur-acha-iddina	13
2.7	Shrnutí pramenů	14
3.	STRUKTURA STÁTU.....	15
3.1	Král	15
3.2	Královští úředníci a správa provincií	15
3.3	Armáda a její vedení	18
3.3.1	Vojenské jednotky	20
3.3.2	Deportace	23
3.4	Asyrská společnost	24
3.4.1	Zdroje informací o spodních vrstvách obyvatelstva	25

3.4.2 Rodina	26
3.4.3 Otroci	26
4. VÝVOJ ASÝRIE DO VLÁDY ASARHADDONA	28
4.1 Novoasyrská říše	28
4.2 Významní vládcové před Asarhaddonem	29
4.2.1 Asarhaddonův děd, Sargon II. (721 – 705 př. n. l.)	31
4.2.2 Asarhaddonův otec, Sinacherib (705 - 681 př. n. l.)	32
5. ASARHADDON (680 – 669 PŘ. N. L.)	34
5.1 Asarhaddonův nástup na trůn	35
5.2 Územní stav říše za Asarhaddona	37
5.3 Kočovní národy a etnické skupiny v kontaktu s Asýrií	38
5.3.1 Aramejci	39
5.3.2 Chaldejci	39
5.3.3 Arabové	40
5.3.4 Mannejci a Gutejci	40
5.3.5 Kimmerijci	41
5.3.6 Médové	41
5.4 Anatolské výpravy	42
5.5 Elamská tažení	44
5.6 Babylonská otázka	45
5.6.1 Přestavba Babylonu	47
5.7 Oblast Syropalestiny	48
5.7.1 Asarhaddonova smlouva s Baalem, králem Tyru	49
5.8 Oblast okolo Urartu	50
5.8.1 Dopis bohu Aššurovi o Šubrii, tzv. „Gottesbrief“	50
5.9 Situace v Egyptě	52
5.9.1 Prohra v Egyptě (673 př. n. l.)	52

5.9.2 Egyptská kampaň	54
5.10 Asarhaddonovy stavební projekty	55
5.10.1 Paláce	55
5.10.2 Chrámy	57
5.11 Postava Asarhaddona	59
5.11.1 Rituál královského náhradníka	61
5.11.2 Asarhaddonova matka Naqía	62
5.12 Následovnictví	63
5.12.1 Asarhaddonova smlouva o následovnictví	64
6. ASARHADDONŮV SYN A NÁSTUPCE, AŠŠURBANIPAL (669 - 631 PŘ. N. L.)	66
6.1 Aššurbanipalova smlouva s Babylonskými spojenci	68
7. ZÁVĚR	69
8. BIBLIOGRAFIE	72
8.1 Monografie	72
8.2 Přednášky a kurzy	74
8.3 Internetové zdroje	74
9. RESUMÉ	78
10. PŘÍLOHY	79
10.1 Seznam příloh:	79
10.2 Přílohy	81

1. ÚVOD

Oblast starověké Mezopotámie byla zprvu obydlena Sumery, kteří osídlili půdu úrodného půlměsíce zhruba před 6000 lety. Od roku 2900 př. n. l. již máme poměrně dobrou představu o tom, jaký Sumeřané vedli život. Sumeřané nepatřili do semitské rodiny národů. Se Semity se začali mísit po svém příchodu do mezopotamské oblasti. Ze základů sumerských městských států vznikla díky semitskému panovníkovi první říše. Sargon Akkadský toho docílil cílevědomým sjednocením jednotlivých měst, která proti sobě dříve neustále bojovala o půdu a blahodárné vodní zdroje. Po pádu Akkadského státu, který přichází v 22. století př. n. l. vzniká na bývalém území Akkadské říše III. dynastie Urská a I. Dynastie z Isinu. Vlivem kočovných skupin tyto státy zanikají a vzniká tak Asýrie a o něco později i Babylonie.

Díky dlouholeté práci předních světových asyrologů lze dnes z tepla domova prohlížet a filtrovat nespočet textů, které jsou volně dostupné na webovém portálu Oracc. Nově vznikající práce tak nutně nemusí být kompilátem z přínosných děl autorů, kteří čerpali právě z dříve nesnadno dostupných primárních zdrojů. Pokud chce však člověk vytvořit přínosnou práci, měl by ovládat mimo anglického jazyka dále francouzštinu a němčinu. Jelikož poslední dva zmiňované jazyky neovládám, zavřela se mi tak cesta k dalším významným sekundárním zdrojům.

Největší množství informací plánuji čerpat z překladů královských nápisů, věšteckých dotazů, přísah a smluv. Tyto informace je vcelku snadné ověřit, jelikož se obvykle vyskytují v základních knihách k tématu. Autoři však vyvozují různé závěry a některým informacím přiřkládají různý smysl.

Práce jako taková je rozdělena do dvou částí. V první části, která se věnuje vzhledu zejména do nalezených písemných artefaktů zabývající se Asarhaddonovým obdobím vlády, se pokusím nastínit důležité primární zdroje. I přesto, že je těchto zdrojů velice mnoho, nedokážeme si udělat plnohodnotný obraz o tom, jak žili obyčejní lidé, jaké pravomoce byly spjaty s rozdílnými

funkcemi na královském dvoře a už vůbec nevíme, kolik informací se postupem času pozměnilo rukou písaře od pravdy.

Proto bude k řešení dalších témat zapotřebí využít i zdrojů sekundárních, kde se různí odborníci hlouběji zabývají jednotlivými problémy. Předpokládám, že mi to výrazně pomůže zejména při psaní o asyrské společnosti, správě říše a fungování armády. Domnívám se, že informace o těchto tématech budou aplikovatelné na celé období novoasyrské říše, než pouze pro Asarhaddonovo období vlády.

Před tím, než se budu věnovat samotnému Asarhaddonovi, nastíním významné asyrské panovníky 9. - 8. století př. n. l. Některé jejich činy se budou dozajista odrážet v Asarhaddonově vládě. Samotná část věnující se Asarhaddonovi bude obsahovat informace o jeho nástupu na trůn, válečných kampaních a rozsáhlé stavební činnosti. V další části práce bych se chtěl věnovat jeho kampani do Egypta, jeho matce a následovnictví, na kterém si zřejmě Asarhaddon velmi zakládal. Asýrie po náhlé smrti Asarhaddona pomalu upadá. V závěrečných stránkách práce nastíním situaci okolo úpadku a konce říše. Z takto naznačeného obsahu můžeme vyvodit primární cíl této diplomové práce, kterým je komplexní představení novoasyrského období za panovníka Asarhaddona. Práce se nebude omezovat pouze na jeho činy, ale na vykreslení tehdejších poměrů jak v královském paláci, tak v obytných čtvrtích pod ním.

Asyřané se po rozpadu jejich slavné říše nevytratil. I v dnešních dobách se lze na Blízkém východě setkat s lidmi, kterým koluje v žilách asyrská krev. Ti si museli v historii protrpět tureckou nadvládu, za které jich bylo mnoho zabito. Zejména při vyvražďování křesťanských minorit během První světové války, za které byli vyhlazováni zejména Arméni.

2. ODKUD ČERPÁME NAŠE INFORMACE

Studnice informací k Asarhaddonově vládě je založena na nalezených psaných i nepsaných zdrojích. Nalezené zdroje rozlišujeme na více druhů dle jejich charakteru. K dnešnímu dni jsou dostupné překlady chronologických textů. Těmi jsou různé kroniky, dále královské nápisy, různorodé smlouvy a dopisy. Písemná komunikace probíhala nejčastěji mezi panovníkem a dalšími hodnostáři v provinciích.

Královské záznamy obsahují psanou i obrazovou formu a popisují především královy úspěchy v taženích, získanou kořist a jeho činnosti, kterými zveleboval svou říši. Jednalo se především o rozšiřování paláců, budování měst a správu jejich hradeb, či rekonstrukci chrámů některých bohů. Ve městech, která byla spravována Asarhaddonovou šlechtou, se našly rovněž nápisy obsahující střípky informací o činnostech jednotlivých správců a guvernérů.

V hojných počtech byly nalezeny smlouvy a další texty administrativního charakteru. Jednalo se o dokumenty ekonomického, hospodářského či právního charakteru. Kupříkladu se jednalo o zápisy všemožných prohřešků. Běžně je v těchto typech textů projednáváno manželství dvou otroků, koupě otroků či nemovitostí, dlužní úpisy, krádeže, vraždy a jiné přečiny proti tehdejšímu zákonům.

Dalším typem jsou zdroje nepsané, tudíž se jedná o artefakty, které byly odkryty v jednotlivých lokalitách. Především se v tomto případě mluví o sochách, nádobách, špercích, zbraních a dalších předmětech či projevech tehdejšího umění a pozůstatcích budov.

2.1 Královské nápisy

Dochované královské nápisy z Ninive obsahují v úvodních partiích zpravidla mnoho panovníkových titulů, některé z nich jsou těžko přeložitelné a

řadí se mezi ně například nebojácný v boji¹, mstitel svého otce², dokonalý bojovník³, král Sumeru a Akkadu⁴, guvernér Babylonu⁵, ten kdo opravil chrám boha Aššura a znovu vystavil chrám Esagila⁶, velký král⁷, mocný král⁸, král světa a Asýrie⁹ a mnoho dalších podobných titulů.¹⁰

Královské nápisy byly odkryty ve třech ucelenějších verzích. Verze označená pod názvem NIN C je rozdělena na 6 sloupců, které jsou velmi fragmentované. Čtvrtý sloupec je poměrně zachovalý, pouze s puklinou uprostřed a chybějícími prvními a posledními řádky. Z ostatních sloupců se toho ke vši smůle příliš vyčíst nedá a tato verze poskytuje nejméně informací ze všech. Zatímco NIN B a dnes označovaná verze jako NIN A podávají bohaté a prakticky identické informace s tím, že verze NIN A¹¹ je o něco obsáhlejší.¹² Vznik textu na Asarhaddonově prizmatu¹³ je odborníky datován přibližně mezi lety 673 / 672 př. n. l.¹⁴

Královské nápisy se zmiňují o počátečním problému s Asarhaddonovými bratry, kteří si nárokovali trůn místo Asarhaddona a vyvolali občanský konflikt. Dále se v královských nápisech hovoří o četných vojenských úspěších, o kořisti získané na válečných výpravách a sesazování či ustavování nových vladařů na dobytých územích. Území jsou dle textu ve valné většině dobytá a

¹ Leichty, 2011, s. 187.

² Tamtéž, s. 187.

³ Tamtéž, s. 187.

⁴ Leichty, 2011, s. 28.

⁵ Tamtéž, s. 28.

⁶ Leichty, 2011, s. 56.

⁷ Leichty, 2011, s. 11.

⁸ Tamtéž, s. 11.

⁹ Leichty, 2011, s. 28.

¹⁰ Viz např. NIN A Leichty, 2011, s. 9-27.

¹¹ Verze královských napsů NIN A bylo nalezeno na tzv. Asarhaddonovo prizmatu. Jedná se o šestihranný, dutý, kamenný hranol. Na jednotlivých stěnách jsou klínopisné nápisy, které popisují situaci Asarhaddonova nástupu na trůn.

¹² Leichty, 2011, s. 9-41.

¹³ Thompson, Campbell R., The prisms of Esarhaddon and Ashurbanipal found at Niniveh 1927-8, London 1931. (online), (citováno dne 3. 4. 2013). Dostupné z:

http://www.archive.org/stream/prismsofesarhadd00thomuoft/prismsofesarhadd00thomuoft_djvu.txt

¹⁴ The Esarhaddon Prism / Library of Ashurbanipal, The British Museum. Collection database search.

(online), (citováno dne 3.4.2013). Dostupné z:

http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database/search_object_details.aspx?objectid=291290&partid=1&output=Places%2F!!%2FOR%2F!!%2F36572%2F!!%2F36572-1-5%2F!!%2FNamed+in+inscription+River+Tigris%2F!!%2F%2F!!%2F%2F!!%2F&orig=%2Fresearch%2Fsearch_the_collection_database%2Fadvanced_search.aspx¤tPage=1&numpages=10

zpusořena, panovníci jsou zadrženi či zabiti. Královské majetky a jejich bohatství spolu se vším, co asyršší vojáci našli, bylo odvezeno do Asýrie. Obyčejní obyvatelé byli často deportováni. V textu lze najít řešení nepokojů v jednotlivých částech říše, kdy se guvernér prohřeřil přečinem či vyhlásil nezávislost spravované provincie. Dostávají se nám informace i o výstavbách v hlavním městě říše Ninive a okrajové informace o výstavbách v dalších městech po celé Asýrii. Výstavby a opravy probíhaly za vlády Asarhaddonova dle textu Aššur-Babylon A v Aššuru a Kalchu.¹⁵

2.2 Asarhaddonova vítězná stéla¹⁶

Tento akkadsky psaný dokument byl nalezen Robertem Koldeweyem ve městě Sam'al, dneřním Zincirli Hujuk v Turecku. V této lokalitě prováděla výzkum Německá orientální společnost od roku 1888.

Asarhaddonova vítězná stéla uložená v berlínském Předovýchodním muzeu vyobrazuje velkolepé vítězství nad egyptským vládcem Taharkou. Na stéle samotné je vyobrazen stojící Asarhaddon oblečen do rituálního roucha, zaujímající modlitební postoj a v ruce třímá kyj.¹⁷ U jeho nohou jsou dva prosebníci, kteří jsou drženi na otěžích připevněných ke rtům nepřátel. Oba prosebníci dosahují výšky sotva Asarhaddonových kolen, záměrné naddimenzování rozměrů panovníka či naopak je výsměchem nepříteli. Jeden z nich, klečící, má na nohách znatelné okovy.¹⁸ Jedná se nejspíše o panovníky, kteří se spolčili s egyptským vladařem Taharkou. Text stély je souvislý od střední části stély až do jejích spodních partií.¹⁹

2.2.1 Vítězství v Egyptě dle Asarhaddonovy stély²⁰

¹⁵ Leichty, 2011, s. 157-163.

¹⁶ Victory stele of Esarhaddon. (online), (citováno dne 24. 3. 2013) Dostupné z: <http://www.kchanson.com/ancdocs/meso/victorystela.html>

¹⁷ Glassner, 2004, s. 189.

¹⁸ Viz příloha č. 9.

¹⁹ Viz příloha č. 4.

²⁰ Victory stele of Esarhaddon. (online), (citováno dne 24. 3. 2013) Dostupné z: <http://www.kchanson.com/ancdocs/meso/victorystela.html>

V úvodní partii stély se objevuje věnování bohům od Aššura až po Ištar. Následuje epický výpis Asarhaddonových přívlastků obsahující tituly jako „král vesmíru“, „obnovitel chrámu Esagila“ a mnoho dalších.

Co se týče vítězství nad egyptským vladařem Taharkou, víme následující. Asarhaddon se svými armádami táhl Egyptem dokud Taharka, král Egypta a Kuše, nebyl obležen v hlavním městě říše Mennoferu. Každý den bylo při obléhání pobito nespočet egyptských vojáků. Asarhaddon bodl Taharku několikrát svým kopím a ten na svá zranění údajně umírá.²¹ Ačkoliv jiný text tvrdí, že Taharka zemřel poté, co byl zasáhnut šípy.²² Město padlo, bylo vypleněno a zdevastováno. Egyptská královna, harém, potomci krále, majetek, skot a koně byly odvedeny vítězem do Aššuru. V Egyptě ustanovil asyrský dobyvatel nové vládcy, guvernéry a dohlážitely. Stanovil nové daně a vyžadoval od nové správy platit tribut.²³

Poslední část textu na stéle se věnuje důvodu, ze kterého byla stéla vytvořena. Následují varovné pasáže, které mají odradit případné budoucí vládcy, kteří by si chtěli tento Asarhaddonův úspěch přivlastnit, či stélu zničit.

2.3 Dopisy

Velmi bohatými zdroji jsou dopisy, kterých bylo nalezeno velké množství. Kategorie dopisů obsahuje nejen komunikaci krále s vysokými hodnostáři, ale i komunikaci s věstci, astrology a soudci. Dopisy zabývající se medicínou, astrologií a věštěním a další například administrativní texty byly zpočátku velice špatně přeloženy. Velmi podobným zmateným způsobem byly přepracovány i o něco později. Až s prací Simo Parpoly v 70. letech minulého století přichází kvalitní překlad, který má pro dnešní asyriologii přínos.²⁴

2.4 Smlouvy

²¹ Taharka ale nezemřel.

²² Leichty, 2011, s. 134-137.

²³ Více v kapitole zabývající se samotnou kampaní.

²⁴ Bedford, 2001, s. 4.

Dílo nazvané Neo-Assyrian Treaties and Loyalty Oaths od Parpoly a Watanabeho obsahuje sbírku smluv a přísah, spadajících do 8. -7. století př. n. l.²⁵ Můžeme se dočíst o snahách Šamšího-Adada V. zajišťujícího si klid v Babylonii až po Aššurbanipalovy nároky na jeho bratra. Soubor obsahuje 14 smluv a úmluv, které nám pomáhají udělat si dokonalejší obraz o tehdejších poměrech.

2.5 Asyrské a babylonské kroniky²⁶

Čas byl pro Mezopotamce veličinou, která byla dělitelná stejně jako dnes na roky, měsíce a dny. Mezopotamští lidé však kladli velký důraz na chronologii spíše než na linearitu. Víme přesně, kdo vládl 1200 let po potopě či kdo vládl 90 let po zakladateli dynastie. Víme, co se stalo ve 12. roce vlády určitého panovníka. Jen nám není známo, kdy přesně podle tehdejších „letopočtů“ panoval.

Asyrské a babylonské kroniky jsou jedny z prvních „historiografických“ textů, které začaly vznikat v 8. století př. n. l. v Babylonii. Podávají velmi cenný náhled do oblasti politické historie. Vše začíná vládou panovníka Nabonassara a končí až v parthském období.²⁷ Kroniky obsahují zmínky od nejranějších věků až po dobu 2. století př. n. l. Rozkládají se na velkém počtu tabulek, jejichž většinu dnes můžeme shlédnout v Britském muzeu. Jeho pracovníci objevují stále nové a nové fragmenty, které doposud nebyly publikovány.

Kroniky obsahují například informace o pádu Asýrie, který přišel po vojenském úderu Médů v koalici s Babyloňany. Informace nejsou nijak obsáhlé, avšak máme hrubý náčrt toho, co se událo. Po tříměsíčním obléhání padlo Ninive a hlavní město Aššur bylo po boji vydáno do rukou nepřátel Asýrie.²⁸

²⁵ SAA02, texty 1-14. <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa02/corpus> ,(online), (citováno dne 10. 4. 2013)

²⁶ Fragmentované tabulky viz příloha č. 5.

²⁷ Mesopotamian Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 10. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/chron00.html>

²⁸ Grayson, 1975, s. 94.

Velmi dobře víme, že praxe přepisování, zveličování či vynechávání jednotlivých událostí v Mezopotámii nebyla výjimkou. Lze se jen domnívat, že mnoho informací bylo zatajeno z důvodu, aby se panovník nejevil slabým či neschopným. Staré dobré pořekadlo, že historii píše vítězové, je taktéž na místě. Popisy dobytých území a získané kořisti se vyjímají v palácích a knihovnách o mnoho lépe, než zprávy o ztraceném území či nezvládnuté rebelii, při které panovník přišel například o syna.

2.5.1 Asarhaddonova kronika²⁹

Tato kronika je jedním z historiografických textů popisujících situaci v Asýrii za krále Asarhaddona. Popisuje válečné akce a následovnictví jeho dvou synů Aššurbanipala a Šamaš-šuma-ukína. Aššurbanipalovi svěřil moc nad územím Asýrie a Šamaš-šuma-ukínovi dal do rukou správu Babylonie. Kronika je fragmentovaná a horní část textu zcela chybí. Kronika se zmiňuje i o tom, jak babylonský svátek *akítu* nebyl slaven 8 let za Sinacheriba a 12 let za Asarhaddona.

2.5.2 Kronika *akítu*³⁰

Kronika *akítu* popisuje trápení babylonského lidu. Dvacet let se svátek *akítu* neslavil, bůh Bél / Marduk zůstal po 20 let zadržován v Aššuru. S nástupem Šamaš-šuma-ukína se ale slavně na jeho popud navrací. Tato kronika se zmiňuje o nástupu prvních nepřátelských akcí Asýrie a Babylonu, které posléze vyplynuly v dlouhý občanský konflikt mezi Asarhaddonovými syny.

2.6 Vykopávky a nálezy z měst

²⁹ Esarhaddon Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc14/esarhaddon.html>

³⁰ Akitu Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc16/akitu.html>

2.6.1 Aššur

Vykopávky města Aššuru započaly v roce 1898 a byly vedeny německou expedicí. Významnými aktéry tehdejší německé archeologie byli Robert Koldewey a Walter Andrae. Na místě našli mnoho tabulek klínopisných textů, které směřovaly rovnou do Berlína. Archeologické vykopávky z let 1903-1914 odkryly na území města Aššur chrámové komplexy boha Aššura, bohyně Ištar a bohů Anu a Adada.³¹ V Aššurově chrámu se našly hliněné tabulky s texty popisujícími všechno vědění potřebné k výkonu funkce velekněze, rituální texty, magické formule a různé lékařské návody patřící Kisir-Aššurovi.³²

Aššur byl vždy významným bodem Asyrské říše. Když se hlavní město přesunulo do Kalchu, Aššur zůstal důležitým náboženským centrem, protože město hostilo chrám nejvyššího boha Aššura. Zároveň sloužilo jako pohřební místo pro několik asyrských panovníků, kteří hledali věčný klid pod Starým palácem.

2.6.2 Kalach

Město Kalchu bylo založeno Salmanasarem I. a rozšířeno Aššurnasirpalem II., za kterého bylo povýšeno na hlavní město. Kalach tak sloužil zhruba 150 let, dokud nepřišel k moci Sargon II. Aššurnasirpal navrhl městskou hradbu dlouhou 8 kilometrů, která uzavírala území o rozloze 360 hektarů.³³ Tesané reliéfy zdobící budovy jako obvykle znázorňovaly slavné scény z bitev a tažení, královského lovu a různých kultovních úkonů.

Brit Austen Henry Layard odkrýval Ninive a Kalchu v letech 1845-1851. V Kalchu bylo zjištěno, že město vzniklo na popud Aššurnasirpala II. (884-858 př. n. l.), který popisoval, jak bylo město vystavěno. Nejdříve byla oblast obehnaná opevněním, až poté byl postaven chrám s palácem. Tyto stavby byly vyvýšeny nad okolím na jakési terase. Obydlí pro obyčejný lid bylo

³¹ Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 30. 11. 2010.

³² Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 30. 11. 2010.

³³ Mieroop, 2010, s. 229.

vystavěno až zcela naposled. Terasy byly vyplněny parky a zahradami. Na oslavu dokončení města Aššurnasirpal sezval lid na oslavu. Jeden text obsahuje informace o této velkolepé oslavě a udává informace o hostině pro 69 574 lidí.³⁴ Každý z oslavujících byl pohoštěn pivem, vínem a pečeným tarbíkem³⁵.³⁶ V rozvalinách paláce byly nalezeny přísahy týkající se médských panovníků, kteří v nich přísahají Asarhaddonovi a následně i jeho nástupci Aššurbanipalovi věrnost. Přísaha věrnosti byla používána jako akt podřízenosti.

Layard v Kalchu našel slavný Salmanassarův obelisk, který zaznamenává výčet jeho vítězných vojenských tažení. Za zmínku stojí i „Nimrudský poklad“ skládající se z klenotů a drahokamů. Když byly odhaleny hrobky královen z devátého a osmého století, svět spočinul v úžasu. Na svou posmrtnou cestu byly vyzdobeny celkově 35 kilogramy zlatých šperků a drahokamů.³⁷ Z těchto nálezů si lze představit, jakému bohatství se těšily nejvrchnější třídy asyrské společnosti.

K tomuto pokladu se váže příběh z války v Iráku. Klenoty byly od Války v Zálivu³⁸ uchovávány v bezpečí bankovního sejfu v Bagdádu. Po příchodu koaličních vojsk do hlavního města Iráku při honu na Saddáma Husajna v roce 2003 však propuklo rabování a bankovní sejfy se staly středem pozornosti. Uvnitř banky se navzájem postřílelo několik Iráčanů, kteří se o případné nálezy nechtěli dělit. Do sejfu se však dostat nemohli. Nízkorážní munice z jejich ručních palných zbraní a automatických pušek nic nezmohla. Došlo i ke střelbě z RPG³⁹, avšak z bezprostřední vzdálenosti a střelec se tak smrtelně

³⁴ Mieroop, 2010, s. 229.

³⁵ Menší hlodavec připomínající myš, s prodlouženými zadními nohama

³⁶ Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 26. 10. 2010.

³⁷ Mieroop, 2010, s. 231.

³⁸ Jedná se o první Válku v Zálivu v roce 1991.

³⁹ Rocket-propelled grenade – Tyčovitá zbraň ruské výroby s vpředu umístěným granátem, užívaná od vietnamské války až do dnešní doby. Jedná se o účinnou zbraň proti vozidlům a obrněným cílům.

zranil. Spodní podlaží s přístupem k sejfě byla následně zatopena.⁴⁰ Americká armáda byla o pokladu informována a nakonec oblast banky zabezpečila.

Zřejmě nejznámějším nálezem z Kalchu jsou vyřezávané plakety ze slonoviny, které se nacházely v oblasti citadely. Vyřezávaná slonovina sloužila především jako doplňky nábytku.⁴¹

2.6.3 Ninive⁴²

Po smrti svého otce Sargona si Sincaherib zveleboval rozsáhlou stavební činností město Ninive. Ninive bylo na Sincaheribův příkaz rozšířeno na rozlohu 750 hektarů, tato plocha byla obestavěna 12 kilometry obranných hradeb.⁴³ Město bylo zásobeno vodou systémem kanálů, hrází a následně kamenným akvaduktem, který byl dlouhý 275 metrů.⁴⁴ Tradice Ninive jako hlavního města pokračovala dále i za Asarhaddona. Pro představu, koncem novoasyrské éry v Ninive sídlilo až 170 000 obyvatel.⁴⁵

První detailní prozkoumání Ninive provedl v roce 1820 James Rich, který dokázal vytvořit i mapu lokality. Paul Emile Botta přišel v roce 1844 do lokality Ninive zvané Kujundžik a navázal tak na práci Jamese Riche.⁴⁶ Botta, italský rodák s francouzským občanstvím tehdy zastával funkci konzula pro osmanského sultána v Mosulu.⁴⁷ Poměrně tragická událost pro asyrskou archeologii přichází s postavou Victora Place, francouzského diplomata se zájmem o umění. Zpočátku kopal v Ninive, kde mezi ním a Hormuzdem Rassamem probíhaly divoké archeologické závody. Každá z výprav měla přidělenou zónu, ve které mohla své práce provádět. Energický Rassam objevil Aššurbanipalův palác tím, že si v noci přivlastnil část francouzského

⁴⁰ Ancient Assyrian Treasures Found Intact in Baghdad. National Geographic News. (online), (citováno dne 4.4.2013). Dostupné z:

http://news.nationalgeographic.com/news/2003/06/0602_030602_iraggold.html

⁴¹ Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 12. 10. 2010.

⁴² Plánek města viz příloha č. 7.

⁴³ Mieroop, 2010, s. 230.

⁴⁴ Roaf, 1996, s. 71.

⁴⁵ Bauer a kol., 1999, s. 97.

⁴⁶ Niniveh. Encyclopædia Britannica, Inc., (online), (citováno dne 3. 4. 2013). Dostupné z:

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/415684/Nineveh>

⁴⁷ Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 26. 10. 2010.

území. Place se na oplátku prokopal do lokality „nepřítel“ a ukořistil jim některé artefakty.⁴⁸ Můžeme si jen s úsměvem představovat, jaká rivalská nálada na tehdejších rozpálených výkopech panovala. Kvůli Krymské válce byli občané Velké Británie a Francie na územích spravovaném Osmany vyhoštěni a tím se první kapitola objevování Asýrie uzavírá.⁴⁹

Tragická událost, která je avizována hned na začátku, je známý incident v Kurně. V roce 1855 byl přepaden konvoj beduíny. Součástí konvoje byly bedny plné čerstvě nalezených a nedocenitelných artefaktů. Beduíni s vidinou nálezů zlata byli po otevření beden silně rozhořčeni a tak všechny asyrské artefakty vysypali ve vzteku do řeky. 41 beden z Dúr-Šarrukín a 68 beden z Ninive plné vykopaných památek bylo nenávratně ztraceno.⁵⁰ Již delší dobu je oblast Ninive (konkrétně Nabi Yunus) považována muslimy za posvátnou.⁵¹ Vykopávky tak nemohou být provedeny důsledně, jelikož povolení některým expedicím blokuje úřady. Množství nálezů a informací je tím pádem omezené.

V roce 1849 se Austen Henry Layard po svých předchozích dobrodružstvích navrací na Blízký východ a míří ke Kujundžiku. V Ninive se mu podařilo objevit Sinacheribův a Aššurbanipalův palác. Sinacheribův palác byl vyzdoben velkými a přenádhernými reliéfy. Zdobení reliéfů vyobrazovalo tematiku válečných tažení a dvora. Layard je však především proslaven objevením Aššurbanipalovy knihovny. Ta byla po částech převezena do Londýna a dnes se nachází v Britském muzeu. Jedná se o největší klínopisný archiv, který byl doposud objeven. Obsahuje jak historická díla, tak korespondenci, smlouvy a náboženské texty. Smlouvy se nacházejí na 1200-1500 tabulkách. Celkově bylo nalezeno okolo 30 000 tabulek.⁵² Mezi texty se nachází například Epos o Gilgamešovi, Enúma eliš, Epos o Etanovi, o mudrci Adapovi, o ptáku Anzu, který ukradl tabulky osudu atd. Knihovna poskytla i klínopisné texty o tehdejší medicíně, botanice a chemických receptech popisující návod na výrobu skla. Většina textů byla pořízena v Babylonii

⁴⁸ Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 26. 10. 2010.

⁴⁹ Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 19. 10. 2010.

⁵⁰ Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 2. 11. 2010.

⁵¹ Porter, 1993, s. 73.

⁵² Parpola, 1983, s. 1-29.

v tamních chrámových knihovnách apod. a dodnes slouží jako hlavní pramen pro rekonstrukci mezopotamského písemnictví. Za Aššurbanipala se vyučovalo kromě akkadštiny i již mrtvé sumerštině.⁵³

Na pahorku Nabi Yunus bylo nalezeno na 300 fragmentů malých kamenných monumentů týkající se Sinacheriba, Asarhaddona a Aššurbanipala. Doktor Cambell Thompson zde spolu s R. W. Hutchinsonem našel při vykopávkách v letech 1927 – 1928 takzvaný Asarhadonův hranol (prizma).⁵⁴ V lokalitě Nabi Yunus nechal Asarhaddon vystavět zbrojnici a lokalitu vyzdobit sochami, které získal při tažení v Egyptě. Jednalo se o sochy samotného egyptského panovníka Taharky.⁵⁵ Lze se ale domnívat, že toto vyzdobení mohl provést až jeho syn Aššurbanipal.

Ninive, jakožto Asarhaddonovo hlavní město poskytlo tabulky s letopisy.⁵⁶ Ty se zabývají válečnými taženími a Asarhaddonovými činy. Vápencové desky s nápisy byly nalezeny jak ve zbrojnici v Ninive, tak v Kalchu a Tarbisu, místu zamýšleném pro pobyt budoucího korunního prince. V Ninive byly desky zasazovány do zdí okolo zbrojnice.⁵⁷ Většinou se jednalo o tabulky zhotovené po egyptském tažení a přímo se ho týkaly. Výsledkem egyptského tažení se Asarhaddon rád chlubil, jelikož zmínky o něm byly doslova všude.

2.6.4 Kár-Aššur-acha-iddina

Kár-Aššur-acha-iddina byl nově vybudovaný přístav na pobřeží Středoziemního moře. Město vzniklo na Asarhaddonův popud a nese po něm i jeho jméno. Přístavy byly důležitými body obchodu. Asyřané se specializovali na obchod zejména s luxusním zbožím. Vznikala jakási obchodní sdružení, která pomáhala jednotlivým soukromníkům. Suroviny byly dopravovány do

⁵³ Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 19. 10. 2010.

⁵⁴ Thompson, Campbell R., The prisms of Esarhaddon and Ashurbanipal found at Niniveh 1927-8, London 1931. (online), (citováno dne 3. 4. 2013). Dostupné z: http://www.archive.org/stream/prismsofesarhadd00thomuoft/prismsofesarhadd00thomuoft_djvu.txt (online), (citováno dne 3. 4. 2013).

⁵⁵ Kuiper, 2011, s. 192.

⁵⁶ Leichty, 2011, s. 76.

⁵⁷ Leichty, 2011, s. 67.

přístavů a z přístavu byly převáženy karavanami do místa určení. Město zřejmě sloužilo jako asyrský opěrný bod v oblasti.

2.7 Shrnutí pramenů

Je třeba dodat, že první archeologické výzkumy připomínaly kopání brambor. Ve výsledku pak objevené stavby byly často poničené neodborným stylem výkopu. Layard tabulky například dlouho považoval za keramiku zdobenou zvláštním vzorem.⁵⁸ Dokumentace téměř neexistovala, a pokud ano, nebyla příliš důsledná. Po zmiňovaných průkopnících se archeologové na lokality stále navraceli a odkrývali nová či méně prozkoumaná místa. Dodnes byly v Kalchu, Dúr-Šarrukínu a Ninive prozkoumány pouze citadely, zatímco většina lokalit, kde sídlili poddaní nikoliv.⁵⁹ Nemáme tak o tehdejších běžných obyvatelích mnoho informací. Asyrská archeologie je zaměřena na královské a vyšší vrstvy a náhled na asyrskou společnost tak může být leckdy zavádějící.

Dopisy, královské nápisy, stély a další předměty spojované s Asarhaddonovou vládou byly nalezeny ve všech výše zmíněných velkých městech. Je samozřejmé, že největší podíly v nálezech mají předměty a texty nalezené v Ninive, ve kterém asyrský král Asarhaddon sídlil.

⁵⁸ Charvát, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1, 19. 10. 2010.

⁵⁹ Mieroop, 2010, s. 234.

3. STRUKTURA STÁTU

3.1 Král

Vědomosti o tehdejší struktuře novoasyrkého státu pochází především z nalezené královské korespondence z Ninive a Kalchu. Víme, že král byl samovládce s neomezenou mocí, který však musel brát ohledy na mínění elity ve velkých centrech a mínění prosté veřejnosti. Nemohl si dovolit učinit náhlá rozhodnutí a kroky, které by vyvolaly rozpor ve společnosti. Hlavní správa říše sídlila v panovníkově královském paláci. Na rozdíl od panovníků předchozích říší byli asyrští králové čistě světští správci říše, kteří byli pověřeni bohy.

Nástupnictví nebylo vždy jasné a to dávalo prostor pro uzurpace moci ze stran zhrzených bratrů nového následovníka trůnu. Nejčastěji byl korunním princem volen prvorozený syn. Záleželo však na vůli krále, kterému ze svých synů svěří trůn. Králové měli obyčejně ve zvyku mít mnoho žen. Panovník tak mohl mít 20-30 potomků, kteří plnili říšské funkce či sloužili v armádě. Co se týče dcer, ty byly buďto provdány za vazaly či se vdávaly s významnými asyrskými představiteli.⁶⁰ Král měl kolem sebe družinu rádců, kteří mohli zastávat i jiné funkce. Zachovalo se velké množství konverzací krále s jeho elitou. Každý panovník měl kolem sebe důvěryhodné a zcela oddané muže, kteří sloužili jako tělesná stráž.

Panovník rozdával úkoly svým poddaným a samozřejmě mohl do jejich řešení a vykonávání zasahovat. Autorita vládce byla technicky bezmezná, avšak musel dávat pozor na náboženský aspekt a nálady svých velmožů.⁶¹

3.2 Královští úředníci a správa provincií

V královském paláci se pohybovali vysocí a nižší královští úředníci. Vysokými úředníky byli například vrchní číšník (*rab šaqé*), vrchní pokladník (*masennu*), palácový hlasatel (*náqir ekalli*), správce paláce (*rab ekalli*) a vrchní

⁶⁰ Roaf, 1996, s. 91.

⁶¹ Bedford, 2001, s. 8.

generál (*turtánu*). Mezi další úředníky patřili kancléři (*ummánu*), nejvyšší soudce (*sartennu*) a další, například písaři spolu s vrchním písařem (*tušpar ekalí*). Písařkami mohly být i ženy.⁶²

Další vrstvou byli nižší úředníci, kterými byli různí specialisté v oboru magie a tělesná ochrana krále. Specialisté na magii měli i určité úřady a funkce. Za pomoci boha Šamaše, tehdejšího patrona věštby, prováděli různé úkony. Věštili ze zvířecích vnitřností, především z jater, zatímco astrologové skládali hvězdné mapy a vypočítávali, kdy nastane zatmění měsíce a předpovídali i další jevy na večerní obloze.⁶³

Někteří z výše vyjmenovaných mohli sloužit jako královi rádci či zastupovali funkce v armádě a správě říše. Ve skutečnosti se však o jejich pravomocích a povinnostech moc neví. Někteří z nich mohli pravděpodobně spravovat i jednotlivé provincie a vést armádu. Dle Asarhaddonova věšteckého dotazu byl například ministr obchodu vyslán na výpravu spolu s armádou do neznámé lokace.⁶⁴

Správci provincií měli vojenské a civilní funkce a byli pověřeni výběrem daní. Někteří mohli být pověřeni například odvodem koní do armády. Tím se zabývá text, ve kterém se Asarhaddon ptá bohů, jestli mají jeho vyslanci putovat hluboko do médských zemí. Text zmiňuje obavy, zda se do cílové oblasti dostanou v pořádku a zda se spolu se získanými koňmi jako tribut dokáží navrátit zpět.⁶⁵ Správci provincií byli z řad eunuchů, aby se tak zamezilo jejich dědění z generace na generaci. Eunuši neměli vousy a bývali mírně obtlouští.⁶⁶

Správa provincií fungovala na stejné pyramidě moci jako správa říše. Vládce v provincii měl své lidi, které pověřoval úkoly. Po 8. stol. př. n. l. se již

⁶² Šašková, Asýrie, 22. 11. 2010.

⁶³ Šašková, Asýrie, 22. 11. 2010.

⁶⁴ SAA 4, text 76. Should Bałti-nuriya Go to the Aid of Tune?, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

⁶⁵ SAA 4, text 64. Should Governor of ... Advance to Salt Desert to Collect Tribute?, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

⁶⁶ Šašková, Asýrie, 22. 11. 2010.

provincie nedědily z otce na syna.⁶⁷ Hlavní město provincie bylo logicky centrem správy a místem shromažďování daní. Guvernéři měli v administraci říše volnost, jejich hlavními úkoly bylo udržet v provincii pořádek, vybírat daně a udržovat města a silnice mezi nimi. To bylo plněno za pomoci milicí, kterými správci disponovali.⁶⁸ Pokud se guvernér projevil jako neschopný, byl nahrazen. Asarhaddonova kronika například popisuje, jak Šamaš-ibni a guvernér města Nippuru byli na Asarhaddonův rozkaz přivedeni do Ninive a tam byli popraveni. Čím se guvernér provinil, to nám zůstává záhadou. Šumaiddina, zřejmě další guvernér oblasti okolo Nippuru a Kudurru, byl pár let poté potrestán stejně jako jeho předchůdce.⁶⁹

Nově vzniklé provincie na dobytém území byly často spravovány z hlavních měst předchozích panovníků předchozích dynastií. Asyřané razili dvě metody, jak v provinciích udržet pořádek. Obě však zahrnovaly deportace. Buďto na to šli asyrští představitelé z vrchu a odvedli elitu, kterou nahradili svými správci, nebo deportovali poddané a nahradili je jinou etnickou skupinou.⁷⁰ Deportace tak ovlivnily jak vrchní vrstvu, tak obyčejné obyvatele. Během novoasyrské doby se však zdá, že deportace měla i ekonomické hledisko. Často byli deportovaní lidé usídleni v srdci říše a byli využíváni jako pracovní síla.⁷¹

Praxe sňatku panovníka se zahraničními ženami pokračovala a stále sílila, hlavní královny Tiglatpilesara, Sargona a Sinacheriba byly aramejského nebo izraelitského původu.⁷² Zahraniční princové a různí aristokraté vyhledávající azyl v Asýrii byli stálými hosty na královském dvoře spolu s deportovanými či exilovanými zahraničními královskými rodinami a šlechtou.⁷³

⁶⁷ Roaf, 1996, s. 95.

⁶⁸ Roaf, 1996, s. 103.

⁶⁹ Esarhaddon Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc14/esarhaddon.html>

⁷⁰ Snell, 2005, s. 50.

⁷¹ Snell, 2005, s. 52.

⁷² Parpola, 2007, s. 260.

⁷³ Parpola, 1989, s. 105.

Ekonomika státu byla z velké části závislá na vybíraném tributu a kořisti. Kolonizace okrajových částí říše se projevila jako neefektivní a tak se začali deportovanými osidlovat oblasti v srdci říše.⁷⁴ Zřízení říše bylo založeno na kulturní destrukci v zabraných územích, nicméně správa na těchto „zdevastovaných“ územích se ukázala jako velmi složitá.⁷⁵

3.3 Armáda a její vedení

S Tiglatpileсарovými reformami se Asýrie stává vojenskou velmocí. Vynalézavou logistikou mohli vypravit jednotky do krizových míst v poměrně krátkém časovém intervalu. Pečlivě budovaná série pevností na území říše umožňovala rychlé a často rozhodné údery proti vazalům či provinčním revoltám, ale i hrozbám číhajícím daleko za hranicemi říše.

Zároveň byla změněna politika vojenských akcí. Tiglatpileсар III. začal razit strategii expanze daleko za dlouho udržovanou hranici říše. Armáda byla pravděpodobně reorganizována a každoroční odvody byly doplněny stálou, profesionální armádou. Tažení se již nemusela rozmýšlet jako dříve, kdy mužů bylo potřeba ke sklizni na polích. Asyřané v novém armádním systému zastávali funkce jako příslušníci jezdeckva či vozatajstva, zatímco pěchota byla složena převážně z podrobeného obyvatelstva.⁷⁶

Asyřané zakládali na dobytých územích zpravidla vazalské státy, kde panoval místní panovník. Byl podřízen Asýrii vazalskou smlouvou a musel platit daně. Vzhledem k častým vzpourám byla daňová zátěž pro mnoho takto ovládnutých států zřejmě těžko stravitelná. Dalším typem správy nově získaného území bylo nastolení loutkového státu. Původní panovník byl svržen a na trůn nastoupil Asyřan či pro-asyrský adept z místního zastoupení. Posledním, na první pohled nejstabilnějším zřízením bylo přímé připojení k Asyrské říši. Vznikla tak nová provincie, která byla spravována jako každá jiná.

⁷⁴ Snell, 2005, str. 17.

⁷⁵ Tamtéž, str. 17.

⁷⁶ Mieroop, 2010, str. 234.

Za Tiglatpilešara III. začala armáda zahrnovat mezi svoje jednotky i jednotky vazalů.⁷⁷ Armáda se tak z čistě asyrské stává multinárodní. Toto mohlo přivodit různé nesnáze. Např. nedůvěru v cizí oddíly. S každým výbojem byly do armády či královské stráže přidávány velké kontingenty cizích jednotek.⁷⁸ Válka byla vedena ve jménu boha Aššura, bozi museli jednotlivá tažení potvrdit, jinak by se nesečkala s úspěchem. Královské nápisy hovoří, že díky síle boha Aššura, měsíčního boha Sína, slunečního boha Šamaše, boha Nabúa, Marduka a Ištar, mohl Asarhaddon hravě porazit všechny své arogantní nepřátele.⁷⁹

Velice významnou změnou v asyrském vojenství bylo nahrazování válečných vozů. Místo vozů začali využívat jízdních jednotek, které do té doby nebyly na území Mezopotámie masivně využívány. Brzo se jízda stala součástí asyrské armády. Pro zajištění dostatečného počtu koní bylo třeba vykonávat výpravy do indo-íránské oblasti, kde bylo zřejmě koně snadné získat.⁸⁰

Asyřané jsou rovněž známi, jako mistři v obléhání. Svou vynalézavostí vylepšili stávající metody a dali základ novým obléhacím metodám, které byly používány až do nedávných dob. Dodnes můžeme spatřit obrovský obléhací val, který navrhli Asyřané při obléhání Lakíše, který se dnes nachází na území státu Izrael.⁸¹

Asyrský panovník byl zároveň vojevůdce a vedl svá vojska do bitev. Úkolem krále bylo zahnat a zničit síly chaosu.⁸² Armády byly při tažení svěřovány i dalším vojevůdcům. Velká změna nastává u Aššurbanipala. Je patrné, že do vojenských tažení osobně vůbec nezasahoval a ani se jich neúčastnil. Jelikož byl veden k vyššímu vzdělání, nechal tyto pravomoce

⁷⁷ Snell, 2005, str. 52.

⁷⁸ Oded, 1979, str. 48-59.

⁷⁹ Překlady NIN A. Leichty, 2011, str. 9-27.

⁸⁰ SAA 4, text 64 a 65. Should Governor of ... Advance to Salt Desert to Collect Tribute? a Should the Magnates March Deep into Media to Collect Tribute?, <http://oracc.museum.upenn.edu/saa/saa04/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

⁸¹ Assyrian siege ramp. E-Bible tools, Lachish. (online), (citováno dne 10. 4. 2013). Dostupné z: http://www.ebibletools.com/israel/lakish/DCP_1212.html

⁸² Roaf, 1996, s. 103.

nejspíše zkušenějším. Armády na tehdejších bojištích byly velmi početné, jejich početní síla se pohybovala v rozmezí 50 000-120 000 mužů.⁸³ V mnoha případech asyrské tažení do nějaké oblasti znamenalo zlom v tamním životě a řádu. Například Sinacheríb se navrátil z tažení proti chalejdcům údajně s 208 000 zajatci.⁸⁴ Zatímco Salmanassar III. tvrdil, že se u Karkaru střetl se 70 000 nepřátelskými vojáky.⁸⁵ Asyřané nikdy nebyli námořníky, funkci asyrského námořnictva tvořili především Foiničané.

Velmi málo je známo o jednotlivých asyrských vojenských důstojnících, jelikož jsou zmiňováni v královských nápisech pouze zřídka. Více informací nesou věštecké prosby. Některé se zmiňují o výpravách generála Ša-Nabú-šú. Jeho výprava konkrétně vedla na území Ellipi, Melidu a Tabalu. Lze zmínit i Aba-Enlila-dárí, v Aramejštině nazývaného jako Ahikar.⁸⁶ Ahikar sloužil za Sinacheriba a jeho syna Asarhaddona jako *ummánu*.⁸⁷ Záznamy o eunuších v čele Asarhaddonovy armády obsahují prosby k bohům, ve kterých se obyčejně Asarhaddon ptal, zda bude kampaň úspěšná.⁸⁸

3.3.1 Vojenské jednotky

Zdá se, že systém asyrské armády počítal s různými „speciálními“ oddíly, které disponovaly vysoce motivovanými, vycvičenými a odvážnými muži. Ti mohli sloužit zejména při obléhání, ale i v otevřeném boji. Tyto útvary měly v určitých místech ustanovit tlak na nepřítele a pomoci tak prolomit obranu města. Jednotky byly vyzbrojeny dýkami, pochodněmi, páčidly a krumpáči, zatímco výstroj byla značně odlehčená z důvodu mobility a pohodlí.⁸⁹

⁸³ Roaf, 1996, s. 108.

⁸⁴ Glassner, 2004, str. 185.

⁸⁵ Roaf, 1996, s. 108.

⁸⁶ The story of Ahikar. Encyclopædia Britannica, Inc., (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/10036/The-Story-of-Ahikar>

⁸⁷ Boardman, 1991, str. 132.

⁸⁸ SAA 4, text 63. Will Chief Eunuch Ša-Nabu-šu Capture Amul?, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

⁸⁹ De Backer, 2010, str. 268.

Bojovní inženýři jsou vyobrazeni pouze na reliéfech z dob Sinacheriba, avšak jejich činnost je známa od Aššurnasirpala až k Aššurbanipalovi.⁹⁰ Jejich úloha tkvěla ve stavbě násypů, které sloužily k překonávání hradeb. To nemohlo být vůbec lehké, jelikož obránci na ně z hradeb vrhali kameny a zasypávali je šípů. Lze se domnívat, že tuto práci vykonávali zajatci či vězni, kteří pracovali pod ochranou velkých štítů.⁹¹

Klasickým elementem tehdejších armád byla těžká pěchota, která sloužila jako páteř armády. Vedle důležitou roli v bitvách a obléháních, jelikož sloužila jako hlavní prvek při průlomech. Lehká pěchota byla na druhou stranu mimo chladných zbraní vyzbrojena luky a praký.⁹²

Tak jako již na sumerských bojištích z raně dynastického období, i Asyřané používali velkých štítů, které nesl jeden muž. Přestože štít musel být nesnesitelně těžký, byli muži ještě vyzbrojeni dlouhým kopím. S ním v páru spolupracoval lučištník.⁹³ Tyto jednotky byly používány zejména při obléhání. Zatímco prakovníci se zaměřovali na jednotlivé terče, lučištníci poskytovali krytí záplavou šípů.⁹⁴

Vozy se po mezopotamských planinách proháněly od raně dynastických dob, kdy byly pravděpodobně poprvé použity pro vojenské využití. Za dob Kassitů a Churritů ve 2. tisíciletí př. n. l. prošel vůz odlehčením, čímž nabyl na rychlosti a stala se z něho opravdová smrtící zbraň.⁹⁵ Zastráující efekt bojového vozu na bojišti využívali i Asyřané. Vůz přestal být v armádě používán až s masivním příchodem jízdy. Vozatajstvo bylo vnímáno jako elitní bojová jednotka v armádě, zatímco jezdcí spolu s pěchotou tvořili valnou většinu armády.⁹⁶

⁹⁰ De Backer, 2010, str. 269.

⁹¹ Tamtéž, str. 269.

⁹² De Backer, 2010, str. 270.

⁹³ De Backer, 2010, str. 271.

⁹⁴ Anglim a kol., 2007, str. 14.

⁹⁵ Roaf, 1996, s. 105.

⁹⁶ Bedford, 2001, str. 8.

V raně dynastických i v pozdějších časech byly první vozy důležitými prvky na bojišti, které při správném použití měnily průběh bitev. Když byly rozbity šiky nepřítele, vozy se vrhly mezi ně. Jakmile začal nepřítel prchat, posádky vozů neměly problém s jeho eliminací. Velmi často byly vozy využívány k útoku na křídla nepřátelských jednotek. Zatímco se semknuté formace těžké pěchoty bily, vozy vyrazily a zaútočily na křídla či slabá místa ve snaze prolomit linii. Vozy byly využívány i jako mobilní velící stanoviště, které umožňovalo králi či generálům kontrolovat bojiště.⁹⁷ Výroba vozů obvykle zaměstnávala velký počet lidí. Vozy byly skladovány ve zbrojnicích, které byly budovány po celé říši.⁹⁸

Bojování ze sedla koně, které bylo tehdy velmi složité a vyžadovalo mnoho cviku. Zpočátku se nepoužívala žádná sedla ani třmeny. Zejména lukostřelba ze hřbetu koně vyžadovala opravdové umění. Za Tiglatpilesara III. to muži řešili tak, že jezdili na koních v páru.⁹⁹ Zatímco jeden páčil z luku, druhý jezdec držel oboje otěže. Vše nasvědčuje tomu, že vývoj šel rychle kupředu. Za vlády Aššurbanipala byl kuň již chráněn těžkou tkaninou a lučištník ovládal koně vylepšenými otěžemi, které mu umožňovaly pálit za jízdy bez pomoci ostatních jezdců.¹⁰⁰

Obléhání měst bylo denním chlebem asyrské armády. Z časového hlediska se jednalo buďto o blokádu města, nebo snahu o jeho získání bojem.¹⁰¹ Blokáda byla časově daleko náročnější, jelikož dobře připravená města mohla vzdorovat týdny. Přímý útok na opevnění byl obvykle spojen s velkou ztrátou útočících mužů.

Být válečným zajatcem či účastníkem bojů za asyrských dob by mnohým z nás přišlo šokující. Se zajatci Asyřané nikdy neprojevovali moc slitování. Vidáme podobné obrázky jako vypalování očí¹⁰², napichování na

⁹⁷ Martinů, 2011, s. 23-31.

⁹⁸ Roaf, 1996, s. 105.

⁹⁹ Anglím a kol., 2007, s. 90.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 90.

¹⁰¹ De Backer, 2010, s. 274.

¹⁰² Viz příloha č. 10.

kůly¹⁰³, řezání uší a nosů. Zajatci bývali dozorcí zaháknuti jako dobytek za nos či pysky a odváděni do centra říše.¹⁰⁴

3.3.2 Deportace

Poměrně častým jevem po příchodu Asyřanů na nově získaném území byly deportace. Asyřané si zakládali na zstrašovacích metodách a je zřejmé, že jejich armády tvořily tisíce mužů jen z jednoho důvodu. Zastrážit nepřítel masou štítů a kopí a tím se vyhnout bitvě či nákladnému obléhání. Pokud k bitvě došlo, nepřítel byl řádně potrestán. Mluví se o stahování lidí z kůže a dalších podobných metodách, které vyvolávaly mezi nepřáteli pocit strachu a paniku.

V případě, že se vzbouřil nějaký vazal či byla nově získaná oblast vyhodnocena jako krizová, bylo obyvatelstvo deportováno. Jednoduše byli přesunuti do jiné části říše, kde osidlovali vysídlená sídla či zakládali nová. Tato praxe měla eliminovat možné budoucí vzpoury.

Obyvatelstvo nově získaného území bylo přesídleno a smícháno s jiným. Tudíž možnost jakýchkoliv rebelií se zmírnila, jelikož obyvatelstvo nebylo sourodé. Opuštěná města byla znovu osidlována, lidé si tak museli zvykat na nová prostředí. Sargon například při jedné akci deportoval na 27 290 lidí z Izraele do severní Sýrie a západního Íránu.¹⁰⁵ Bohužel jen pramálo toho víme o tom, jak byly tyto přesuny organizovány a zásobovány. Organizace však musela být na vysoké úrovni a veškeré přesuny do detailu plánovány. Celkový počet deportovaných obyvatel je dle odborníků v novoasyrské říši odhadován na 1,5-4,5 milionu.¹⁰⁶

Trend odvodu veškerého obyvatelstva za pozdních vládců novoasyrského období ustupuje. Panovníci si vybírali schopné jedince, kteří pak byli přesídleni. Jednalo se o řemeslníky, důstojníky, farmáře a další

¹⁰³ Viz příloha č. 11.

¹⁰⁴ Viz příloha č. 8.

¹⁰⁵ Mieroop, 2010, s. 245.

¹⁰⁶ Oded, 1979, s. 19-22.

experty ve svých oborech. Ze všech světových koutů byli přesouváni do velkých asyrských měst, kde začátkem 7. století př. n. l. pracovali pro Asyrskou říši a její dvůr.¹⁰⁷

3.4 Asyrská společnost

Vrchol asyrské společnosti tvořila aristokracie, o které toho víme nejvíce. Pod aristokracií figurovali poddaní a otroci. Největší podíl obyvatelstva tvořili obyčejní farmáři, kteří pracovali na přidělené půdě, ke které byli připoutáni státem mnoha závazky. Patřili tak do spodní vrstvy společenské pyramidy. Rodiny, klany a farmářská společenství žily ve vesnicích v blízkosti jejich polí a sadů.¹⁰⁸ Nevíme, jak byly tyto vesnice organizovány a o jejich fungování můžeme spekulovat. Domníváme se, že každé společenství mělo svého vůdce, který předstupoval před státní úředníky a řešil soudní otázky.¹⁰⁹

Asyrská společnost se za doby Asarhaddona a dřívějších vládců novoasyrského období výrazně lišila od předchozích období. Akkadština byla na ústupu, byla používána v centru říše a minoritní částí obyvatelstva. Většina obyvatel užívalo jako hlavního jazyka aramejštinu. Elita se lišila v dalších aspektech. Rodiče dávali svým potomkům akkadská jména a žili v dokonalém přepychu, který byl umožněn výběrem daní, kořistí z výprav a množstvím vlastněné půdy.¹¹⁰ Královské nápisy v 9. století př. n. l. mluví o Aramejcích negativně, zatímco na konci 8. století př. n. l. se situace mění a negativní konotace k Aramejcům mizí.¹¹¹ Aramejšтина začala být běžně používána jako jazyk psaný a mluvený dokonce i ve správě, kde sekundovala akkadštině.

Nevíme, zda byli obyčejní obyvatelé spokojeni s vládou, jelikož nemáme mnoho informací z tohoto sektoru. Nicméně povstání byla vedena spíše shora.¹¹² Správce provincie ucítil příležitost a prohlásil se samostatným či se

¹⁰⁷ Radner, Karen, Mass deportation: the Assyrian resettlement, London, 2012. (online), (citováno dne 3. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.ucl.ac.uk/sargon/essentials/governors/massdeportation/>

¹⁰⁸ Bedford, 2001, s. 9.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 9.

¹¹⁰ Parpola, 2007, s. 263.

¹¹¹ Parpola, 2007, s. 262.

¹¹² Bedford, 2001, s. 9.

spolčil s nějakým nepřitelem Asýrie. Zdá se, že obyčejní lidé v tomto ohledu neměli příliš vlivnou pozici.

Jisté problémy musely nastávat s množstvím národů, které byly podrobeny. Každý národ totiž uctíval své vlastní bohy. V tehdejších dobách byl bůh, resp. bozi pro většinu lidí velmi důležitou a choulostivou otázkou. Panovník každého impéria tak řešil otázku, jak udělat tyto jinověrce šťastnými. Královské nápisy z Asarhaddonovy a Ašurbanipalovy doby mluví nejen o normalizaci ale i regulaci asyrsko-babylonských kultů a kultovních center.¹¹³ Obsahují také odkazy na navrácení zahraničních božstev, které byly odvezeny jako kořist z chrámů.

Vyšší vojenské hodnosti v asyrské armádě se těšily velkému bohatství. Víme, že velitel kohorty Mannu-ki-Arbail nešetřil penězi. Dochovaly se smlouvy, ve kterých nakupuje půdu, vinice, zahrady, služebníky a půjčuje stříbro a měď. Vozatajové na tom byli majetkově velmi podobně.¹¹⁴ Díky jedné z kupních smluv je nám známo i jméno Asarhaddonovy sestry. Jeho sestra Šaddítu si dle dochované smlouvy kupovala pozemek.¹¹⁵

3.4.1 Zdroje informací o spodních vrstvách obyvatelstva

Z novoasyrského období se zachovaly zmínky o 447 rodinách. Ty jsou zaznamenány v 177 textech, které jsou z větší části zastoupeny legislativními texty a posléze různými obchodními transakcemi.¹¹⁶ Tyto texty jsou z 9. - 7. století př. n. l. Pozdní dokumenty se zabývají i situacemi vzniklými za Asarhaddonovy vlády. Těchto textů je celkově 38 a některé z nich mohou spadat i do první poloviny Aššurbanipalovy vlády.¹¹⁷ Zabývají se hlavně prodejem osob či osob i s jejich pozemky. Pro barvitou rekonstrukci venkovského a rodinného života v asyrských provinciích to však nestačí. Texty

¹¹³ Bedford, 2001, s. 28.

¹¹⁴ SAA06, texty 201-220. Mannu-ki-Arbail, Cohort Commander, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa06/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

¹¹⁵ SAA06, text 251. Šadditu, Sister of Esarhaddon, Buys Land, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa06/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

¹¹⁶ Galil, 2007, s. 19.

¹¹⁷ Galil, 2007, s. 21.

popisující obchody s lidmi byly nalezeny v Ninive, Aššuru, Kalchu, Gezeru a Dúr-Katlimmu. Valná většina z nich pochází z vyjmenovaných tří hlavních měst říše.¹¹⁸

3.4.1.1 Charránský census

Tento text byl nalezen v Ninive a podává informace o mnoha farmářích a zahradnicích spolu s jejich rodinami, majetky a půdou, kterou obdělávali.¹¹⁹ Můžeme vyčíslit například to, že některé farmy a pozemky obhospodařovala jedna rodina, zatímco jiné byly spravovány skupinou rodin. Tyto spolupracující rodiny mezi sebou mohly mít pokrevní vazby.¹²⁰ Nejvíce farmářů se zabývalo pěstováním vinné révy, ale text obsahuje zmínky i o chovatelích dobytka. Průměrný počet členů rodiny dle Charránského censusu je 3.93 osoby.¹²¹

3.4.2 Rodina

Rodiny obvykle měly od 2 do 10 členů. Dle odborníků se nijak nelišily od dnešního stavu, kdy existují rodiny nukleární a rozšířené. Systém byl navíc obohacen o více rodin ve vzájemném příbuzenském vztahu.¹²² Mohlo se jednat o dvě a více nukleárních typů rodiny, které spolu obývaly jeden dům.

3.4.3 Otroci

Jak ukazují dochované záznamy, otroci byli kupováni i po celých rodinách. Kupříkladu manželský pár a jejich syn byl prodán v Aššuru roku 727 př. n. l. Rodina byla prodána Agurimu, který vedl vesnici poblíž Aššuru.¹²³ Další rodina, tentokrát sedmičlenná skládající se z rodičů, syna a čtyř dcer byla prodána do vesnice v blízkosti Kalchu.¹²⁴ Z některých textů lze vysledovat příbuzenské vztahy jednotlivých osob, z jiných to tak snadné není.

¹¹⁸ Galil, 2007, s. 22.

¹¹⁹ Galil, 2007, s. 119.

¹²⁰ Tamtéž, s. 119.

¹²¹ Tamtéž, s. 119.

¹²² Galil, 2007, s. 260.

¹²³ Galil, 2007, s. 49.

¹²⁴ Galil, 2007, s. 49.

Podobně byli prodáváni lidé spolu s majetky. Dvě vinice spolu s třemi hektary země v Šiddi-chiriti byly prodány i se sedmi osobami, které pozemky spravovali. V tomto případě je vzájemný vztah prodaných osob neznámý.¹²⁵ Takové případy nebyly ojedinělé.

Nejčastějším názvem pro otroky v tomto období byla pro mužské i ženské otroky slova *urdu* či *amtu* / *antu*, ale babylonské ekvivalenty *qallu* a *qallutu* byly také zaznamenány.¹²⁶ S názvoslovím týkající se otroků vyvstává problém. Zdá se, že Asyřané měli systém, kterým rozlišovali určité kategorie otroků. Každá kategorie asyrských otroků byla dle svého původu nazvána jinak.¹²⁷ Osoby byly i zastavovány a to zejména z důvodu dluhu.

¹²⁵ Galil, 2007, s. 94.

¹²⁶ Galil, 2007, s. 189.

¹²⁷ Tamtéž, s. 189.

4. VÝVOJ ASÝRIE DO VLÁDY ASARHADDONA

Abychom se mohli věnovat Asarhaddonovi, je dobré se podívat na vládu jeho předchůdců. Zejména na vládu jeho děda a otce, kteří svým stylem vlády a výpravami připravovali půdu pro jeho budoucí možnosti.

4.1 Novoasyrská říše¹²⁸

Novoasyrská říše navazovala na tradici předchozích fází vývoje asyrských říší, které měly svůj střed na horním toku Tigridu a Eufratu. Asyrská říše se vypracovala na největší politický celek v oblasti.

Panovníci ze 7. století př. n. l. opanovali rozlehlé území od hřebenů Zagru až po vyprahlá *wádí* v Syropalestině. Hranice říše v jednu chvíli omývalo Středozemní, Černé, Rudé a Kaspické moře.¹²⁹ Touto dobou byla Asýrie založená na vykořisťování okolních oblastí. Pokud to bylo zapotřebí, budovali nárazníkové vazalské státy, které byly nuceny platit tribut, jako tomu bylo např. v Levantě. Zprvu se panovníci obklopovali těmito vazalskými státečky, později vznikl systém provincií, který dané území připojil přímo ke stávajícímu území Asýrie.

Na počátku novoasyrského období bylo území Asýrie velmi malé. Následovalo období expanze, při které se vládcí snažili získané území udržet co nejdéle. Byly budovány pevnosti a do nich byly umístovány stálé posádky. Brzo na to se však začaly projevovat počáteční problémy, které poukázaly na nutnost změn ve státním aparátu. Guvernéři se prohlašovali za nezávislé z důvodu slabé centrální moci.

Z městského státu se Asyřané vypracovali na mnohonárodní říši a zjednodušeně by se dalo říci, že tato říše byla složena z vazalských království, které přislíbily Asýrii svou věrnost. Během 9. století se však tato situace měnila. Vazby mezi jednotlivými územími se stávají pevnějšími a to hlavně vlivem

¹²⁸ Pro snadnější orientaci je výřez z tabulky vládců v příloze č. 3.

¹²⁹ Viz mapa Asyrské říše v příloze č. 2.

nemilosrdné, avšak velmi efektivní sociální, ekonomické a jazykové integrity.¹³⁰

Od vlády Tiglatpilesara III. se začaly z vazalských států tvořit provincie. Jejich etnické a kulturní identity byly zničeny při rozsáhlých deportacích, hlavní města byla reorganizována a přestavěna po asyrském způsobu.¹³¹ Zároveň byl nasazen jednotný systém daní, odvodu, měr, vah, kalendáře a jazyka, kterým se stala aramejšťina. Lidé deportovaní a zasazení do srdce asyrského území byli kompletně asyriizováni během několika generací.¹³²

4.2 Významní vládcové před Asarhaddonem¹³³

Aššurnasirpal II. spolu se Salmanassarem III. odstartovali proces homogenizace a říše tak podstoupila řadu krizí, než mohla teritoriální expanze a konsolidace pokračovat. Období krize, které trvalo více jak 70 let v rozmezí let 827-745 př. n. l., započalo rebelií v centru říše.¹³⁴ Stará šlechta vyvolala konflikt, který byl během několika let potlačen. Tato šlechta byla proti expanzi provinčního systému, jelikož se tím začalo uvolňovat místo pro novou třídu královských oblíbenců.¹³⁵ Po potlačení povstání vliv nové šlechty vzrostl, zejména vliv vrchního velitele armády, jehož moc často zastínila i samotnou autoritu krále.¹³⁶ Rozsah královské autority v tomto období byl tak úzký, že se někteří guvernéri provincií začali chovat jako nezávislí vladaři.

V této době byl největší hrozbou pro říši stát Urartu s koalicemi v oblasti severní Sýrie. Ovládal tak obchodní sítě v oblasti, což Asýrii způsobovalo nemalé ekonomické potíže.¹³⁷ Salmanassar III. také rozšířil a ustálil provincie

¹³⁰ Parpola, 2007, s. 261.

¹³¹ Tamtéž, s. 261.

¹³² Tamtéž, s. 261.

¹³³ Tabulka panovníků pro lepší orientaci k nahlédnutí v příloze č. 1.

¹³⁴ Snell, 2005, s. 51.

¹³⁵ Tamtéž, s. 51.

¹³⁶ Tamtéž, s. 51.

¹³⁷ Tamtéž, s. 51.

na východ od Eufratu. Na území Asýrie byly stavěny systémy pevností a skladů pro případné urychlení budoucích tažení.¹³⁸

S nástupem Tiglatpilesara III., který vládl v letech 744-727 př. n. l. a Sargona II. panujícího v letech 721-705 př. n. l., se Asýrie pomalu mění. Tito dva vládcové se snažili omezit moc místních úředníků. Provincie byly zmenšeny a jejich správci nahrazeni. Vzniklo tak 25 provincií, místo původních 12.¹³⁹ Do každé provincie byli jmenováni dva správci, namísto jednoho. Moc tak byla roztříštěna. Vysoká vládní místa byla zaplňována eunuchy, čímž se zamezilo panování po vzoru královské rodiny, ve které se státní funkce často dědily z otce na syna.

Vztahy mezi Egyptem a Asýrií za vlády Tiglatpilesara III. a Sargona II. byly ještě více ochlazeny anti-asyrskou činností Egypta na území Palestiny během Sinacheribovy vlády. Syropalestinská oblast často sloužila jako dodavatel exotických stavebních materiálů nedostatkových v Asýrii. Foiničané se svými městy při břehu Středozemního moře sloužili jako asyrská námořní spojka. Obchody byly realizovány s různými městy v oblasti, jmenovitě s Tyrem, Sidonem a Aškelonem. O tuto možnost kontaktu však usiloval i Egypt a tak se syropalestinská oblast stala oblastí střetu zájmů těchto mocností.

Asýrie nebyla jedinou mocností v oblasti. Na jihu sousedila s Babylonií, s Elamem na jihovýchodě a stát Urartu se nacházel na severu. Území Egypta se prolínalo s územím Asýrie v oblasti již zmiňované syropalestinské oblasti.

Tito asyrští sousedé byli přespříliš silní na to, aby je Asýrie dokázala porazit a převzít tak vládu nad jejich územím. Specifické problémy přichází s územím na jihu, Babylonií. Otázku Babylonie nedokázal pevně a dlouhodobě vyřešit žádný z novoasyrských panovníků. Babylonská otázka byla dozajista jejich noční můrou. Až na pár excesů jednali Asyřané se svými sousedy v rukavičkách. Panovníci si dobře uvědomovali, že Asýrie s Babylonií toho má

¹³⁸ Snell, 2005, s. 50.

¹³⁹ Mieroop, 2010, s. 234.

hodně společného. Babylonská božstva jako Enlil, Marduk a Nabú byla uctívána i v Asýrii a stejně tak vypůjčeným byl i svátek *akítu*.

Síla některých států, například Elamu a Urartu, byla neustále korigována výpady na jejich území. Většina problémů vznikající s Urartu a Elamem se týkala hranic. V pozdější době, kdy byla Babylonie osídlena Chaldejci, se situace na babylonském území velmi zhoršila.

4.2.1 Asarhaddonův děd, Sargon II. (721 – 705 př. n. l.)

Vláda Sargonovců představuje vrchol Asyrského státu. Zakladatelem této dynastie byl Sargon II. Asyrský. Za Sargona II., který vládl v rozmezí let 721-705 př. n. l. dochází k pozvednutí Asyrské moci v oblasti Blízkého východu. Zároveň toto období patří k jednomu z nejlépe zdokumentovaných.

V prvním roce vlády Sargon II. neúspěšně soupeřil s koalicí podporující babylonského panovníka Marduka-apla-iddinu II. Svá vojska později vedl proti Urartu, kde tou dobou zápolili s nátlakem kočovných Kimmerijců. Urartejský král Rusa I. oslaben kočovnými kmeny asyrskému tlaku podléhá. Sargonovy armády směřovaly dále do západního Íránu a Babylonie. Musel se vypořádat s Chaldejci a Aramejci, kteří ohrožovali území získané Tiglatpilesarem.

Vzrůstem moci říše se rozšiřovaly nároky na správu a Aššur či Kalchu na tyto funkce již nestačily. Nechal tedy vybudovat nové hlavní město Dúr-Šarrukín, nacházející se v blízkosti dnešního Chorásabádu. V Syropalestině byl roku 720 př. n. l. nucen potlačit koalici Arpadu, Simirry a Damašku.¹⁴⁰

Bylo zcela běžné, že král vedl svoje muže do války, avšak Sargon II. je jediným asyrským králem, o kterém se ví, že padl přímo v bitvě. Je třeba zmínit, že Sargon nebral porobeným národům jejich identitu, jazyk a kulturu pokud se dobrovolně podřídily Asýrii.

¹⁴⁰ Arpad. Encyclopædia Britannica, Inc., (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/415684/Arpad>

4.2.2 Asarhaddonův otec, Sinacherib (705 - 681 př. n. l.)

Sinacherib, potomek Sargona II., byl jedním z nejvýznamnějších vládců novoasyrské říše. Po smrti svého otce, který padl v tažení proti kočovným Kimmerijcům, usedá v roce 705 př. n. l. na trůn. Centrum říše přesouvá do Ninive, město zažívá přestavbu a rozšíření. To bylo provedeno za pomoci zástupů zajatců získaných na válečných výpravách. Budovy byly vyzdobeny epickými výjevy ze Sinacheribových tažení.

Svémi kampaněmi proti Urartu omezil Sargon II. jejich moc v regionu a tím výrazně ulehčil svým nástupcům situaci. O Sargonově vládě se dá mluvit jako o jednom velkém, nepřetržitém vojenském tažení. Sinacherib řešil otázku Chaldejců a Aramejců v Babylonii, kteří narušovali bezpečnost v oblasti. Stav v regionu byl neustále zhoršován Elamem, který se v oblasti Babylonu silně angažoval. Sinacherib věnoval Babylonu velkou pozornost. Vedl na jeho území šest tažení. Jak víme, jeho snahy vyústily v rozhodnutí dát Babylonii lekci. Babylonie byla k Asyrské říši znovupřipojena jeho otcem. Sinacherib, jak se zdá, ji nechtěl za žádnou cenu ztratit.

Po vzpourách opět nezávislá Babylonie byla svědkem souboje mezi Elamem, Asýrií a chaldejskými náčelníky, který vyvrcholil Sinacheribovým zničením Babylonu.¹⁴¹ To vyvolalo značné rozpory, jelikož Babylon bylo významné město pro tamní lid jak po kulturní, tak po náboženské stránce.

Sinacherib musel potlačovat povstání v Sýrii a rebelie Babylonu. Rebelové v oblasti Sýrie byli úspěšně zkroceni, zatímco babylonský panovník Marduk-apla-iddina II. byl pronásledován až na území Elamu. Elam mezitím vpadl do Babylonie a zaútočil na město Babylon. Sinacheribův syn Aššurnádin-šumi, který byl pověřen jako správce Babylonie, byl zajat a odveden. Asýrie tak přišla o korunního prince.¹⁴²

¹⁴¹ Snell, 2005, s. 16.

¹⁴² Bertman, 2003, s. 79.

Následovalo pětileté období přetahování se o Babylon s Elamskou říší. Elam s velkou oblibou podporoval babylonský odboj proti Asyřanům. Jak už bylo zmíněno, Sinacherib umístil na babylonský trůn svého syna. Ten byl ale zajat a odveden do Elamu, kde pravděpodobně zahynul. V roce 691 svedl Sinacherib v blízkosti Chalulé na asyrské hranici velkou bitvu s koalicí Babyloňanů a Elamitů, která zřejmě skončila nerozhodně. Rok na to bylo zahájeno obléhání Babylonu, které trvalo rok a tři měsíce.¹⁴³ Po úspěšném oblehání vtrhl do města a nechal ho zničit. Sinacherib popisuje pustošení chrámů a domů, vyplenění pokladnic a deportaci nebohých obyvatel. Město tak bylo pobořeno a zaplaveno.¹⁴⁴ Hrozba Elamu však eliminována nebyla, i když jeho moc byla Sinacheribovým počínáním omezena.

Své armády vedl do Palestiny, kde oblehl Jeruzalém. Jeruzalém v té době opanoval judský král Chizkijáš. Judské království uzavřelo spojení s Egyptem a odpověď na sebe nedala dlouho čekat. Vazalské smlouvy byly zrušeny a to většinou znamenalo potrestání a znovunastolení pořádku.

Ke konci Sinacheribovy vlády propukly spory o asyrský trůn mezi jeho syny. Roku 681 př. n. l. byl podle všeho zavražděn svými syny.

¹⁴³ Mieroop, 2010, s. 237.

¹⁴⁴ Foster, Ryan, A Prophecy About Babylon Confirms the Accuracy of the Bible, 2010 Milford. (online), (citováno dne 10. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.ucg.org/news-and-prophecy/prophecy-about-babylon-confirms-accuracy-bible/>

5. ASARHADDON (680 – 669 PŘ. N. L.)

Asarhaddon byl nejmladší ze Sinacheribových synů. Na trůn tak usedl roku 680 př. n. l. a vládl až do roku 669 př. n. l. Dnes se jeho jméno čte jednoduše jako Asarhaddon, ale jeho původní jméno znělo Ašur-achu-iddina či Aššur-acha-iddina. Asarhaddonem byl vystavěn i menší palác v Ninive za času, kdy byl ještě korunním princem. V popisu stavby je Asarhaddon nazýván jako Aššur-etel-iláni-mukín-apli.¹⁴⁵ V jednom z votivních nápisů Sinacherib daroval Asarhaddonovi, který byl v textu nazván rovněž jako Aššur-etelli-mukín-apli, různorodé šperky jako projev lásky.¹⁴⁶ Glasner tvrdí, že: „královský následovník se mohl rozhodnout pro nové jméno, nicméně Asarhaddon to své používal jen příležitostně.“¹⁴⁷

Z neznámého důvodu máme pro období Asarhaddonova panování méně nálezů, než například pro období vlády jeho otce či děda. Sargon se Sinacheribem byli opravdu velcí vládci a tak důvod nedostatku informací bude pravděpodobně jiný. Nalezené prameny o Asarhaddonově panování jsou jiného charakteru, než je obvyklé. Možná, že hlavním důvodem nedostatku dokumentů z této doby je to, že tři velké chrámy v Babylonu vystavěné při jeho obnově nebyly dosud odkryty. V Kalchu nebyl chrám nikdy dokončen, jelikož byl zničen požárem, který nenávratně poškodil tamní plastiky.¹⁴⁸

Dostávají se nám informace z egyptského tažení a dalších vojenských kampaní, především z královských análů a nápisů. Jedná se o chronologii a popis tažení. Za 12 let vlády Asarhaddona bylo provedeno mnoho vojenských kampaní, jejich počet je však nejistý. Invaze do Egypta v roce 671 je údajně 10. kampaň.¹⁴⁹ Lze se domnívat, že kampaní bylo mnohem více, než jich je zaznamenáno. Některé kampaně byly jednoduše ignorovány, třeba ty nepřilíš úspěšné. Můžeme se domnívat, že tvůrce těchto nápisů, nebo jejich zadavatel

¹⁴⁵ Překlady k. nápisů v Leichty, 2011, s. 61.

¹⁴⁶ SAA 12, text 88. Gift of Sennacherib for Esarhaddon, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa12/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

¹⁴⁷ Glasner, 2004, s. 189.

¹⁴⁸ Zénaide, 2001, s. 331.

¹⁴⁹ Boardman, 1991, s. 124.

si mohl historii více či méně zkreslovat a vytvářet si jí k obrazu svému. Další zdroj informací představuje skupina dotazů panovníka věštcům či bohům a jejich odpovědi. Tyto texty podávají informace o politických událostech a správních činnostech za vlády daného panovníka.

Asarhaddon se dostal k moci ve chvíli, kdy byl stát Urartu v úpadku. Nejbližší hrozbou tak byl Elam společně s Chaldejci a Aramejci. I když se tato doba může zdát jako ideální, Asarhaddon stále musel věnovat velkou pozornost různým králům a národům, které obklopovaly jeho hranice. Jak vidíme z mnoha dopisů, neustále řešil, zda nějaký král plánuje útok či zda má sám vyslat armádu k určitému městu, aby potlačil tamního vládce.

5.1 Asarhaddonův nástup na trůn

Dle zvyku byl nástupcem panovníka volen prvorozený syn. Asarhaddon byl však nejmladším synem a přesto byl zvolen jako Sinacheribův nástupce. Tato volba přinesla hněv bratrů, kteří se spikli. Asarhaddon byl nucen odejít z Ninive do bezpečí a posléze se rozhodl navrátit a dobýt Aššur a Ninive, aby tak zpět získal moc do svých rukou.

Královské nápisy nám podávají dobový popis. Nejobsáhlejším textem se pyšní válec A nalezený v Ninive. Na úvod je popisován Asarhaddon jako jediný právoplatný nástupce svého otce. Jeho závistiví bratři však boží vůli porušili a nárokovali si trůn. Parpola vraha identifikoval pod jménem Arda-Mulissi.¹⁵⁰ Tabulka popisuje jejich konání jako spřádání zla. Neustále prý mluvili o Asarhaddonově osobě ve lžích a prováděli vůči němu nepřátelské akty. Asarhaddon tak upíral své naděje k bohům, kteří mu vyhověli. Přesunul se na utajené místo, kde ho jeho nepřátelští bratři nemohli vystopovat. Samotní zřejmě bojovali o moc i mezi sebou. Tvrdí, že poté, co se jeho bratři pobláznili a dělali nespočet věcí, co nemohly bohy těšit, propukl mezi nimi v Ninive boj o jeho královský trůn. Bohové to vše pozorovali a uzurpátorům nijak neprojevili svou přízeň. Jejich síla se proměnila ve slabost a nakonec

¹⁵⁰ Parpola, Simo, The murderer of Sennacherib, 1980. (online), (citováno dne 11. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.gatewaystobabylon.com/introduction/murderersennacherib.htm>

před Asarhaddonem poklekli. Lid, který přísahal právoplatnému následovníku svou věrnost, uzurpátory nijak nepodpořil a Asarhaddon tak mohl snadno obnovit svou moc.¹⁵¹

Asarhaddon kvůli pomluvám a intrikám svých bratrů odešel do ústraní.¹⁵² Jakmile se ale dozvěděl, že byl jeho otec zavražděn, vyrazil s vojsky do Asýrie. Královské nápisy pokračují ve vyprávění o bozích, kteří jasně vyjádřili svou podporu a „vyslali“ Asarhaddona na území Asýrie, aby zabil své nepřátele a mohl právoplatně usednout na trůn. Asarhaddon zamířil se svými vojsky do Ninive, jeho postup tažením je popisován jako velmi rychlý. Na území Chanigalbat se mu do cesty postavily nepřátelské jednotky. Jakmile nepřátelé spatřili Asarhaddonovu mocnou armádu, začali propadat panice. Poté co viděli, že bohové stojí při Asarhaddonovi, přecházeli na jeho stranu.

Samotný boj je popsán jako akt bohyně Ištar, která nepřítelům rozbila luky a rozdělila semknuté šiky pěchoty, které tak mohly být snadno obklíčeny. Jakmile se hanební uzurpátoři dozvěděli o porážce, opustili Asýrii a uchýlili se do exilu v neznámé lokaci. Asarhaddon tak mohl spokojeně usednout na trůn v Ninive, které si zvolil za své hlavní město. Všichni vojáci a úředníci, kteří projevíli důvěru vládě jeho bratrů, byli vyhledáni a potrestáni. Tak praví královské nápisy.¹⁵³

Po nastoupení na trůn musel Asarhaddon vyřešit klasické problémy. Tím bylo potrestání všech vazalů, kteří se po smrti jeho otce osamostatnili. Sidon byl získán Sinacheribem v roce 701 př. n. l., ale po nástupu Asarhaddona na trůn vyhlásil nezávislost. Město bylo potrestáno obležením a bylo získáno zpět. Nastupuje klasický scénář pochytní královské rodiny a její přesun do Asýrie a přesídlení obyvatelstva. Spojenci Sidonu byli rovněž potrestáni. Syropalestinská města neustále měnila své postoje či jen pod tlakem byla

¹⁵¹ Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

¹⁵² Thompson, Campbell R., The prisms of Esarhaddon and Ashurbanipal found at Niniveh 1927-8, London 1931. (online), (citováno dne 3. 4. 2013). Dostupné z:

http://www.archive.org/stream/prismsofesarhadd00thomuoft/prismsofesarhadd00thomuoft_djvu.txt

¹⁵³ Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

nucena stávat se vazaly Egypta či Asýrie. Nebylo výjimkou, že nějaké město podepsalo vazalské smlouvy s Asýrií a po chvíli již spolupracovalo s Egyptem.

Politické zájmy Asarhaddona navazovaly na vládu jeho otce, který vedl ofenzivní akce na západ a snažil se podmanit Babylon. Nicméně hrozba různorodých bojovných národů na severu a v oblasti ležící u severo-východní hranice ho nutila k zásahům do těchto oblastí. Podnikl vojenskou výpravu i do oblasti Anatólie, avšak informace o této kampani jsou velmi skromné.

Pořádal výpravy do jižní Anatólie a západního Íránu. Roku 679 př. n. l. porazil Skýthy a Kimmerijce, kteří táhli ze severu. Z východu byla říše ohrožována Médy, avšak získal si jejich přízeň a přinutil 8 médských náčelníků k loajalitě. O vojenských akcích proti nim nemáme doklady, můžeme se domnívat, že slibu zůstali věrni a nebyl důvod je pokárat.

V ovládnutí moci na území Babylonie byl stejně neúspěšný jako jeho předchůdci. Fakticky ji nikdy neovládl, ani za pomoci věštců, kterých se tázal, co má pro její zisk udělat. Nicméně v Babylonii bojoval s aramejskými kmeny Bít-Dakkuri, Bít-Amukkáni a Gambulu. Znovu vybudoval a osídlil Babylon a obnovil chrám Esagila.¹⁵⁴

Asarhaddon je spojován s podmaněním si Egypta, i když jen na krátkou dobu. Dále se zasloužil o znovuoživení města Babylon, které bylo jeho otcem zdevastováno. Babylonie byla důležitým územím a dlouhodobý zmatečný stav na jejím území nebyl pro Asýrii výhodnou situací. Asarhaddon vynaložil velké úsilí, aby byl Babylon obnoven a později se prohlašoval za panovníka, který Asýrii s Babylonií sjednotil.¹⁵⁵

5.2 Územní stav říše za Asarhaddona

Za vlády jeho otce, Sinacheriba, nehrozilo říši bezprostřední nebezpečí z oblastí na severu a severovýchodu říše. Stejně tak Elamité se v posledních letech jeho panování nezmohli na bojovné akce. Po nástupu Asarhaddona se

¹⁵⁴ Leichty, 2011, s. 77.

¹⁵⁵ Mieroop, 2010, s. 247.

mnoho změnilo a pozornost asyrských vojsk směřovala opět k těmto severním oblastem. O akcích vedených do Médie nemáme příliš bohaté zdroje. Územní zisk, kterého Sargon spolu se Sinacheribem dosáhli, umožňoval Asarhaddonovi poměrně klidnou vládu, kde nehrozilo bezprostřední nebezpečí. Okolní národy tou dobou neměly sílu na to, aby výrazně oslabily asyrskou moc.

Asyrským vládcům v pozdním novoasyrském období šlo především o udržení stávajících hranic a ochranu severní hranice. Kromě snahy o zábor Egypta nevidíme další tažení s vidinou ovládnutí zemí a nastolení asyrské vlády. Vojenská převaha byla nezbytným prvkem k zajištění bezpečnosti hraničních oblastem. Systémy pevností zároveň zvyšovaly ochranu pro obchodníky, kteří se vypravovali do rozmanitých směrů. Jako mědí bohaté kraje byly známy oblasti v Íránu, Anatolii a Sinaji. Egypt se těšil přístupu ke zlatu a slonovině, uznávaným cenným materiálům. Pokud se panovník rozhodl pro výstavbu paláce či chrámu, toužil pouze po dřevu z oblasti Libanonu a jeho okolí. Zatímco pro stříbro museli obchodníci putovat s karavanami až k předhůří pětitisícových hor Kavkazu.¹⁵⁶

Nově příchozí kmeny Skythů z Asie se začaly usazovat v blízkosti Asýrie. Kimmerijci a Mannejci byli již staří soupeři, kteří se spojovali v různorodé koalice proti společnému asyrskému nepříteli. Tyto národy usilovaly o asyrské území a jeho bohatství, ale zároveň jim nedělalo problém v různých případech s Asyrskou říší spolupracovat. Z asijských oblastí byli na Blízký východ převáděni koně, které Asyrská říše nutně potřebovala k udržení své vojenské dominance. Urartu později doplatilo na skythské a kimmerijské vetřelce, kteří pořádali na tamní území časté výpravy. Nalezené špičky hrotů naznačují, že Urartu padlo díky převaze Skythů.¹⁵⁷

5.3 Kočovní národy a etnické skupiny v kontaktu s Asýrií

¹⁵⁶ Pecha, Dějiny Blízkého východu ve starověku 1, 26. 10. 2008.

¹⁵⁷ Urartu. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/arl-arz/armenia/urartu.html>

5.3.1 Aramejci

Zmínky o Aramejcích se objevují v záznamech od konce 2. tisíciletí př. n. l.¹⁵⁸ Usazovali se v různých oblastech, především v okolí Nippuru. Nejenže statečně odolávali asimilaci v Babylonském státu, ale později dokázali prosadit svůj jazyk a ten začal být hromadně používán. Jejich rozmach způsobil vytlačování akkadštiny a to i mezi původními obyvateli Babylonie

5.3.2 Chaldejci

O Chaldecích máme podstatně méně informací než o Aramejcích. Stejně jako Aramejci vytvářeli malé kmenové státy. Kmeny se podřizovaly babylonským vládcům, ale nebylo to pravidlem. Na rozdíl od Aramejců však Chaldejci brzo s původním obyvatelstvem Babylonie splynuli. Obě tyto skupiny výrazně pomohly k destabilizaci Babylonského státu.

Od 8. století př. n. l. je pro Babylonii dalším problémem asyrská nadvláda. Bylo zavedeno jakési vazalství. Asyřané si snažili lokální obyvatelstvo naklonit, hlavně ve velkých centrech. O to samé se snažili i u aramejských a chaldejských náčelníků. První polovina 1. tisíciletí je však dobou nestabilního stavu a zmatku. Na trůně se neustále střídají proasyrští a protiasyrští panovníci Babylonie. Nejdůležitějším centrem byl vždy Babylon. Kdo ovládl Babylon, mohl si prakticky nárokovat vládu nad celým územím. Město tak zažívalo časté vzpoury a útoky. Jeden dochovaný text popisuje mimo opravy chrámu v Borsippě i tažení proti chaldejskému kmeni Bít-Dakkuri, který vedl náčelník Šamaš-ibni. Ten zabral babylonská a borsippská území a dlouhodobě ohrožoval situaci v Babylonu.¹⁵⁹ Dle Asarhaddonovy kroniky byl Šamaš-ibni poražen ve třetím roce Asarhadonovi vlády. Tomu odpovídá rozmezí let 678-677 př. n. l.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Pecha, Dějiny Blízkého východu ve starověku 2, 4. 3. 2009.

¹⁵⁹ Leichty, 2011, s. 258-259.

¹⁶⁰ Esarhaddon Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc14/esarhaddon.html>

5.3.3 Arabové

Arabové se objevují ve zmínkách v novoasyrských textech. Byli popisováni jako „obyvatelé pouště, kde si ani ptáci nestaví hnízda a žádní dravci nesídlí“.¹⁶¹ Žili kmenovým způsobem a díky využití velbloudů byli velice mobilní. Kmeny sídlící v Arábii byly vedeny panovníky či náčelníky, kteří občasně válčili a byli ve styku s Asýrií.

Zmínka o Arabech se nám dostává z královských nápisů. Z města Adumutu, pevnosti kterou získal na svou stranu kdysi Sinacherib, bylo odvezeno velké bohatství spolu s královnou Apkallatu. Nový arabský král Chazael přišel do Ninive s družinou a dary. Stal se tak podaným a vazalem krále Asarhaddona. Žena arabského původu jménem Tabua, která byla vychována v paláci za časů Sinacheriba, byla pověřena jako správce území kdesi v Arábii a byla odeslána do své země spolu s kdysi odvezenými bohy. Chazael brzo umírá a jeho syn lata je usazen na jeho trůn. Později je však lata nucen bojovat o své právo na trůn s rebely. Z Asýrie je vazalovi na pomoc vyslána armáda, která rychle a nemilosrdně rozdrťí vedoucího rebelů Uabu a jeho muže.¹⁶²

Další nalezený klínopisný text popisuje situaci obdobně. Jakmile Chazael zemřel, Asarhaddon věnoval jeho následovníku zlato, velbloudy a další dary na jeho památku. Pak se objevil Uabu a nárokoval si královský trůn. Text popisuje, jak byla vyslána asyrská pěchota, jízda a lučištníci na pomoc. Uabova armáda byla nemilosrdně rozmetána. Sám Uaba byl odveden do Ninive, kde ho potkal nemilý osud. Jako mnoho jiných ziskuchtivých rebelů byl vystaven u městské brány.¹⁶³

5.3.4 Mannejci a Gutejci

V královských nápisech je popisován boj jak s Mannejci, tak s Gutejci a Skythy. Gutejci jsou charakterizováni jako nedisciplinovaní barbaři.

¹⁶¹ Snell, 2005, s. 137.

¹⁶² Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

¹⁶³ Leichty, 2011, s. 78.

Asarhaddon se dušuje, že poté co se Gutejci a Elamité dozvěděli o jeho vítězstvích v okolních oblastech, začali se ho podle královských nápisů velmi obávat.¹⁶⁴ V nápisech se často projevuje snaha udělat Asarhaddona velmi mocným a obávaným panovníkem, kterému ležel celý tehdejší svět u nohou. U předchozích vladařů Asýrie tomu nebývalo jinak. Co se týče Mannejců, vyptával se věštců, zda je porazí a zda má proti nim být vyslána armáda.¹⁶⁵

Asarhaddon se chlubil vítězstvím nad Išpakou, který vedl skýtské a mannejské vojsko. Toto se událo zřejmě v roce 676 př. n. l.¹⁶⁶ Nicméně situace na severu byla nestálá a vztahy s kočovnými skupinami velmi proměnlivé. Několik pevností, které byly obsazeny Mannejci, znovudobyl až Ašurbanipal.¹⁶⁷

5.3.5 Kimmerijci

Kimmerijci se postupem času stali plně asociováni s Médy a Mananejci.¹⁶⁸ Skýthové s Kimmerijci dělali časté potíže. Jsou zmiňováni v královských dopisech, kde se Asarhaddon táže, zda mají v plánu zaútočit na Bít-Chamban, Šamaš-nasir, Yašuh a Paršumaš.¹⁶⁹ Je zřejmé, že tažení proti Kimmerijcům vyvrcholilo roku 679 př. n. l., jelikož v Asarhaddonově kronice je zmínka o prolití kimmerijské krve. Došlo ke známé bitvě u Chubišny, kde byl poražen kimmerijský panovník Teušpa.¹⁷⁰

5.3.6 Médové

Tak jako v jiných oblastech i v Médii řešil Asarhaddon stejné otázky. Ptal se bohů, zda tamní náčelníci a panovníci zaútočí na různé lokace, či zda proti nim má použít sílu jako první.

¹⁶⁴ Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

¹⁶⁵ SAA 4, text 28. Should Esarhaddon Send an Army to Siriš?, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

¹⁶⁶ Boardman, 1991, s. 129.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 129.

¹⁶⁸ Kirstensen, 1988, s. 11.

¹⁶⁹ SAA 4, text 28. Should Esarhaddon Send an Army to Siriš?, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 29. 3. 2013).

¹⁷⁰ Překlady NIN B. Leichty, 2011, s. 27-35.

Poměrně zajímavý dotaz se týká výběru tributu. Asarhaddon se ptal, zda má vyslat své zástupce, kteří by vybrali tribut z regionu slaných pouští. Jeho obavy pramení z toho, jestli dokážou utéci a zachránit se od médských, sapordeanských a jiných nepřátelských vojsk, se kterými se můžou střetnout na cestě. Přežijí výběřci tuto cestu bez úhony? Dokáží se navrátit zpět na asyrskou půdu? Obdobný text se zabývá stejnou výpravou, avšak daleko hlouběji do médského území.¹⁷¹

Královské nápisy se v souvislosti s Médií zmiňují o třech náčelnících z měst Partakka, Partukka a Urakazbarna, kteří poslali Asarhaddonovi koně a lapis lazuli jako dary potvrzující jejich podřízenost Asýrii. Tito náčelníci byli ohrožováni jinými kmeny či skupinami a tak se začali družít s Asýrií z existenčních problémů.¹⁷²

Asarhaddon tvrdí, že v zemi Patušarri, oblasti slané pouště, mezi dalekou zemí Médů a Asýrií byli panovníci měst Šidir-parna a E-parna Asarhaddonem poraženi, jelikož se zdráhali sloužit Asýrii.¹⁷³

5.4 Anatolské výpravy

Největší hrozbou pro růst asyrského vlivu v Anatolii byli kočovní Kimmerijci. Ti na začátku 9. století př. n. l. začali prchat před Skýthy. Část Kimmerijců tak vpadla do oblasti Urartu, brzo na to se však s Urartejci spojili proti Asýrii. Okolo 7. století př. n. l. plenili města na území celé Malé Asie.

Kolem Asarhaddonových aktivit v Anatolii existuje mnoho nejasností. K těmto událostem existují pouze strohé informace a jejich povaha se netýká detailního popisu událostí. Ve svých textech se Asarhaddon chlubil, že králové ve Středozemním moři jsou mu podřízeni a platí tribut. Dále se chlubil tím, že skupinka království na Kypru jej zásobuje exotickými stavebními materiály.

¹⁷¹ SAA 4, text 64. Should Governor of ... Advance to Salt Desert to Collect Tribute? , <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 27. 3. 2013).

¹⁷² Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

¹⁷³ Tamtéž, s. 9-27.

Vládci od Iadnani a Ionie až do Tarsu se dle královských análů stali jeho vazaly.¹⁷⁴

Jediné, co o Asarhaddonových anatolských taženích víme, je to, co nám podávají královské nápisy. Tažení na území Anatolie mělo dát tamnímu lidu lekci. Zřejmě došlo k nepokojům, které si vyžádaly Asarhaddonovu reakci. Nedostává se nám informací o dobytých městech, máme pouze informace o tom, že města v oblasti byla zničena, vypleněna či vypálena a panovníci zajati. Zbylá města, která se z Asarhaddonova pohledu ničím neprovinila, byla zřejmě nenásilně podmaněna.¹⁷⁵

Jak popisují královské nápisy z válce B, obyvatelé horských hřebenů, Chillaki Du'ua, v blízkosti oblasti Tabal si přespříliš věřili ve svém domácím prostředí a odolávali tak vazalství. Velká i malá města byla za trest oblehnuta a posléze zničena a nemilosrdně vypálena. Do Asýrie byla odvezena velká kořist a země padla do spárů Asýrie.

Jiná verze královských nápisů popisuje situaci následovně. V oblasti zvané Bazu zabil 8 tamních vladařů a jejich majetek, bohy a lid odvedl do Asýrie. Lalé, král země Iadi, uprchl před asyrskou armádou. Jakmile se dozvěděl, že jeho božstvo je na cestě do Ninive, vydal se Asarhaddonovi na milost. Ta mu byla projevna a bozi země Iadi byli navraceni. Lalé dostal do rukou správu distriktu Bazu.¹⁷⁶

Mnoho Asarhaddonových dotazů ohledně bezpečnosti v Kapadokii zmiňuje jméno Mugallu. Zdá se, že Mugallu dělal svou činností Asarhaddonovi vrásky na čele. Město Melid bylo údajně oblehnuto Mugallem a jeho koaliční armádou. Asarhaddon se ptal bohů, zda jím pověřený eunuch odrazí Mugallův útok a hradby pevnosti tak zůstanou uchráněny před nepřáteli. Zdá se, že

¹⁷⁴ Leichy, 2011, s. 134-137.

¹⁷⁵ Překlady NIN A. Leichy, 2011, s. 9-27.

¹⁷⁶ Překlady NIN B. Leichy, 2011, s. 27-35.

bitvu o Melid Asyřané prohráli, jelikož v další prosbě bohům se Asarhaddon ptá, jestli má město Melid vzít útokem.¹⁷⁷

Následují prosby o odpověď na otázku, zda asyrské armády dokáží dobýt město Kuhna, které bylo pro Mugallu významné – zřejmě šlo o jeho hlavní město. Mugallu byl v koalici s panovníkem Iškallu. Asarhaddon se obával útoku, avšak nevěděl, odkud má přijít. Toužebně se ptal, jestli Mugallu nebo Iškallu zaútočí na jeho eunucha Ša-Nabú-šú a dokáží ho porazit. Jak se ale zdá, tito spojenci se nakonec obrátili proti sobě.¹⁷⁸

Nakonec Mugallu nemůže jinak, než s Asýrií uzavřít smír. Posílá Asarhaddonovi smlouvu, avšak ten se chce u bohů ujistit, zda-li je Mugallu důvěryhodný. Je Mugallu muž slova?¹⁷⁹ Jak můžeme vidět, okolní oblasti Asýrie byly obydleny různými skupinami. Ty svými bojůvkami, ač ve finále bezvýznamnými, neustále narušovaly klidný chod říše a podřývaly Asarhaddonovu moc. Jeho dotazy směřovaly i na další oblasti Kappadokie. Chtěl vědět, jestli zřejmě kočovné národy spolu s Kilikijci neplánují zaútočit na asyrské území.¹⁸⁰

5.5 Elamská tažení

Elam byl věrný spojenec Babylonie pro boj s Asýrií. Byl často pobízen babylonskými vládci k pomoci a naopak. Vztahy Elamu a Asýrie tak byly silně nepřátelské.

Královské nápisy se zmiňují o dobrovolném podřizování okolních panovníků Asýrii v oblasti Elamu.¹⁸¹ Tyto kroky cizích panovníků nebyly však ojedinělými. Občas je to více než logické, jelikož z královských nápisů vidíme,

¹⁷⁷ SAA 4, text 8. Should Assyrian Army Lay Siege to a Fortress of Mugallu of Melid?, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 27. 3. 2013).

¹⁷⁸ SAA 4, text 10. Hostilities between Iškallu of Tabal and Mugallu of Melid, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 24. 3. 2013).

¹⁷⁹ SAA 4, text 12. Messenger of Mugallu Sent to Conclude a Peace Treaty, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 27. 3. 2013).

¹⁸⁰ SAA 4, text 17. Cimmerian and Cilician Invasion of ... <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 27. 3. 2013).

¹⁸¹ Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

že kdykoliv měl nějaký vazal problém, Asýrie přispěchala a daný problém bez okolků vyřešila. Tyto problémy by byly pro samostatného panovníka bez cizí pomoci neřešitelné. Například pokud se jedná o rebelie či útoky zvenčí. Mnohdy se tedy slabší státy a státečky v okolí přidaly k Asýrii, na které v tomto ohledu do určité míry parazitovaly. Na druhou stranu, Asýrie byla velký vykořisťovatel a mnohdy byl tribut s daněmi nastaven přespříliš vysoko.

Královské nápisy se zmiňují o Bél-iqíšovi. Bél-iqíša, panovník země v blízkosti Elamu se dobrovolně rozhodl okolo roku 676 př. n. l. sloužit Asarhaddonovi. Do Ninive vyslal jako znak podřízenosti býky a muly a souhlasil s placením tributu. Za tento akt mu byla Asarhaddonem projevena štědrost. Bél-iqíšovo město Ša-pí-Bél bylo vybaveno vylepšeným opevněním. Tento krok byl čistě strategický, jelikož město mělo sloužit jako nárazníková zóna proti Elamu.¹⁸²

Smlouvy byly pravděpodobně jen lstí, aby Asyřané ztratili svou bdělost a zmenšili aktivitu na elamské hranici.¹⁸³ Roku 675 př. n. l. Elamité náhle vpadli do Babylonie, kde zabrali Sippar. Jedná se o stejný rok, kdy Babylonská kronika zaznamenává asyrskou kampaň proti Melidu, kde výsledek není znám. Je možné se tedy domnívat, že nepřítomnost hlavních bojových sil Asyřanů otevřela Elamitům dveře k útoku. Kampaň v Melidu tak byla ve spěchu opuštěna a armáda se vracela k potlačení Elamitů.¹⁸⁴

Elam byl zničen Aššurbanipalem, což jen napomohlo dalším rostoucím mocnostem v okolí. Médové a Arabové mohli být poraženi, avšak nikoliv ovládnuti, ze stejných důvodů jako u egyptanů. Jejich území byla příliš rozlehlá a vzdálená od centra říše. Nejdůležitější věcí však bylo, že jejich kultura postrádala hlubší politickou strukturu.¹⁸⁵ Tato kmenová společenstva by zavedenému asyrskému imperiálnímu systému nemusela zcela rozumět.

5.6 Babylonská otázka

¹⁸² Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

¹⁸³ Boardman, 1991, s. 131.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 131.

¹⁸⁵ Snell, 2005, s. 17.

O situaci v Babylonii během Asarhadonových snah získat trůn hovoří Asarhaddonova kronika. Syn Marduk-apla-iddiny, Nabú-zér-kitti-líšir se během protiasyrského povstání na spravovaném území drze osamostatnil. Porušil tak dohodu, kterou uzavřel se Sinacheribem. Odvážil se dokonce sebrat svou armádu a oblehnout s ní město Ur, které nakonec nezískal.¹⁸⁶ Jakmile se to Asarhaddon dozvěděl, oprávněně zuřil. Vyslal armádu v čele s guvernérem sousední oblasti, aby situaci vyřešil. Když se zrádce Nabú-zér-kitti-líšir dozvěděl o přicházejících jednotkách, uprchl do Elamu. V Elamu byl zajat a následně odsouzen k trestu smrti.¹⁸⁷

Nabú-zér-kitti-líširův bratr Naid-Marduk viděl, co jeho krev napáchala a toužil po uklidnění situace. Vypravil se z Elamu do Ninive, aby sloužil Asarhaddonovi. Naid-Marduk za toto gesto získal do správy území po svém bratru. Jeho krok byl zřejmě dosti prozíravý, nicméně dle Asarhaddona sloužil velmi dobře.¹⁸⁸ Přišel i se svým bratrem Ummanigašem, který dostal ke správě nejpravděpodobněji nějakou provincii v oblasti zvané Přímoří.¹⁸⁹

Otázku Babylonie řešil Asarhaddon odlišným stylem, než jeho otec. Sinacherib byl k Babylonii krutý a potrestal ji zničením a vysídlením hlavního města Babylon. Zdá se, že mu nešlo o nic jiného, než o odplatu za ztraceného syna. Rovněž tím mohl Babylonii ukázat asyrskou sílu a doufat, že se zstrašený lid už nikdy nebude vzpírat. Za jeho běsnění byla z Babylonu odvezena socha Marduka a chrám Esagila byl vyrabován. Navrácení bohů proběhlo až po Asarhaddonově smrti. Tento návrat zaznamenává nápis z Ninive, nebo Kalchu. Bohužel se neví, odkud nápis přesně pochází, jelikož je možné, že byl špatně označen a tím špatně zaznamenán.¹⁹⁰

Asarhaddon zvolil taktiku usmíření. Existuje teorie, že za vlády Sinacheriba byl Asarhaddon správcem Babylonie, avšak tato teorie postrádá

¹⁸⁶ Esarhaddon Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc14/esarhaddon.html>

¹⁸⁷ Esarhaddon Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc14/esarhaddon.html>

¹⁸⁸ Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

¹⁸⁹ Leichty, 2011, s. 77.

¹⁹⁰ Leichty, 2011, s. 65-66.

významnější důkazy.¹⁹¹ Údajně byl zvolen jako guvernér Babylonu poté, co roku 689 př. n. l. jeho otec město vydrancoval.¹⁹² Tím by se vysvětlil jeho pozitivní vztah k Babylonii. Současní historici se domnívají, že země byla jeho počínáním rozdělena na dva tábory.¹⁹³ Jeden tábor podporoval taktiku usmíření a vybudování nového Babylonu, zatímco druhý tábor vyžadoval pokračování v nekompromisním postoji jeho otce vůči nepodmanitelnému a nepoučitelnému lidu z Babylonie.

Dochovalo se mnoho dopisů ohledně sporů v Babylonii s tamními úředníky. Tyto dokumenty dávají najevo, že Asarhaddon na administrativní procesy v Babylonii osobně dohlížel.¹⁹⁴ Z toho vyplývá očividný zájem o zlepšení tamní situace.

5.6.1 Přestavba Babylonu

Asarhaddonova politika usmíření obsahovala rozsáhlé stavební projekty. Projekty zahrnovaly chrám Esagila se zikkuratem Etemenanki, zdi a procesní cestu k zikkuratu.¹⁹⁵ Babyloňané, kteří byli odvezeni do otroctví, se mohli svobodně navrátit a znovu si vybudovat své domy. Jak víme, později byl jeho syn Šamaš-šuma-ukín jmenován korunním princem Babylonie. Návrat kultovních objektů, který započal Asarhaddon, plně pokračoval za vlády Šamaš-šuma-ukína. Ten rovněž nabíral přízeň občanů znovuobnovením svátku *akitu*. Babylonský kultovní svátek *akitu* nebyl slaven 8 let za Sinacheriba a dalších 12 let za Asarhaddona.¹⁹⁶

Text z tabulek mluví o přestavbě Babylonu takto. Zdá se, že situace v Babylonii byla po Sinacheribově útlaku děsivá. Lidé se vraždili a navzájem se okrádali. Povolal řemeslníky z celé Babylonie, aby přidali ruku k dílu. Voda

¹⁹¹ Boardman, 1991, s. 133.

¹⁹² Esarhaddon. Encyclopædia Britannica, Inc., (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/415684/Esarhaddon>

¹⁹³ Boardman, 1991, s. 133.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 133.

¹⁹⁵ Boardman, 1991, s. 135.

¹⁹⁶ Akitu Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc16/akitu.html>

z kanálů, které byly narušeny tak, aby voda zaplavila město, byla opět vedena koryty.¹⁹⁷ Postavil opět zikkurat Etemenanki na místě, kde původně stával.¹⁹⁸ Černý kámen Lorda Aberdeena¹⁹⁹, který byl nalezen v Babylonu hovoří o přestavbě Babylonu, chrámu Esagila a Mardukova chrámu. Na vrchní podstavě kvádrů je vykreslen výjev z přestavby.²⁰⁰ Výjev představuje pluh se secím trychtýřem, údajně by to mělo reprezentovat Asarhaddonovo jméno. Každý symbol by mohl být spojen s jedním z klínových znaků, jimiž se psalo jeho jméno.²⁰¹

Tabulky nalezené v chrámu Esagila hovoří o situaci v Babylonu za Asarhaddona. Babylonu se znovu dostalo privilegovaného statusu a jeho obyvatelé, kteří byli dosud otroky, se mohli navrátit domů. Navrátil jim údajně i jejich rozkradený majetek, neoděným rozdál látky a vyslal je do Babylonie. Další pozitivní změnou bylo to, že obchodníci mohli navazovat obchodní styky s ostatními oblastmi.²⁰²

5.7 Oblast Syropalestiny

Válečná výprava byla vedena proti státům, které podepsaly vazalské smlouvy, ale zachtělo se jim svobody. Sanduarri, panovník měst Kundu a Sizu se připojil k námořní alianci proti Asýrii, ale v roce 676 byla tato aliance rozdracena.²⁰³ Sanduarri, král měst Kundu a Sizu, údajně mocný protivník, se vzepřel a Abdi-Míluti ze Sidonu jeho rebelii podpořil. Města byla bez váhání dobyta a jejich panovníci byli sťati. Tamnímu lidu tak byla ukázána Aššurova moc. Vyprávění pokračuje epickým vítězným návratem do Ninive, kde Asarhaddon kráčí se svými jednotkami po městských bulvárech za zpěvu pěvců.²⁰⁴

¹⁹⁷ Leichty, 2011, s. 219-221.

¹⁹⁸ Leichty, 2011, s. 207.

¹⁹⁹ Viz příloha č. 6.

²⁰⁰ Leichty, 2011, s. 231.

²⁰¹ Glassner, 2004, s. 189.

²⁰² Leichty, 2011, s. 193-201.

²⁰³ Boardman, 1991, s. 127.

²⁰⁴ Překlady NIN B. Leichty, 2011, s. 27-35.

Dobytí Sidonu je královskými nápisy popisováno jako totální zničení města. Hradby a domy byly strženy a vhozeny do moře. Král Abdi-Milkúti však před Asarhaddonem uprchl a je přirovnáván k rybě, co uplavala. Byl však dopaden a přišel o hlavu. Bylo nabyto velké bohatství, text se zmiňuje o zlatu, sloní kůži, sloních klech a zřejmě vzácných dřevinách *ušu* a *urkarenu*. I hospodářská zvířata byla shromážděna a odvedena do Asýrie.²⁰⁵

Asarhaddon shromáždil syropalestinské krále a přikázal jim postavit město Kár-Asarhaddon, namísto totálně zničeného Sidonu.²⁰⁶ Obyvatelé ze Sidonu a přilehlého okolí byli odvedeni pravděpodobně do oblasti Zagru a do původní oblasti byli přivedeni lidé z dalších částí říše. Provincie tak byla reorganizována a byl ustanoven nový guvernér, který byl pověřen vybírat vyšší tribut než předtím. Takovýto trest za sidonskou vzpouru obsahují královské nápisy.²⁰⁷

Problémy nastaly i s původně přátelským králem Mugallu, který změnil názor na spojení s Asýrií a obrátil se proti ní.²⁰⁸ Vítěz tohoto rozkolu je nejasný, ale lze se domnívat, že kdyby Asarhaddon uspěl, jistě bychom se o tom někde dočetli.

Z Edomu, Moabu, Ašdodu, Byblu, Tyru a z dalších království v Syropalestině, kterých bylo dle královských napsů celkově 12, požadoval Asarhaddon různé suroviny na stavby. Totéž požadoval i od 22 měst na pobřeží Středozemního moře, která měla vyrobit dřevěná prkna a trámy.²⁰⁹ Tyto požadavky byli vládci zavázáni splnit, jinak se setkali s nejvyššími tresty.

5.7.1 Asarhaddonova smlouva s Baalem, králem Tyru²¹⁰

Tato úmluva vznikla s Baalem, králem Tyru. Pojednává o tom, že zprávy posílané Asarhaddonem by měly být čteny v přítomnosti královského

²⁰⁵ Překlady NIN B. Leichty, 2011, s. 27-35.

²⁰⁶ Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 9-27.

²⁰⁸ Boardman, 1991, s. 127.

²⁰⁹ Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

²¹⁰ SAA 2, text 5. Esarhaddon's Treaty with Baal, King of Tyre, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa02/corpus> (online), (citováno dne 22. 3. 2013).

zástupce. Dále jsou vytyčeny přesné podmínky, které musí Baal dodržovat. Asarhaddon mu svěřuje obchodní cesty a pověřuje ho jakýmsi správcem obchodu v oblasti. Je vysloven zákaz páchání přečinů vůči posádkám obchodních lodí. Tresty budou následovat i v případě poškození lodí. Závěr zprávy je jakýmsi odvoláváním se k bohům, kteří nezaváhají s potrestáním toho, kdo se proviní vůči výše vymezeným pravidlům.

5.8 Oblast okolo Urartu

Aby Asarhaddon navázal dobré vztahy se skýthským panovníkem Bartatou, zvažoval provdání jedné z jeho dcer za skýthského krále. Bartatua vyslal posla s nabídkou smíru k Asarhaddonovi, ten si však nebyl jist Bartatuovo nabídkou. Vyptával se bohů, zda provdání jeho dcery do Skýthie zajistí vzájemnou pevnou dohodu.²¹¹ Praxe provdávání princezen byla častá. Jedna z Asarhaddonových dcer byla dle královské korespondence provdána neznámému panovníku z neznámé země.²¹² Bylo tak činěno za účelem vylepšení vzájemných vztahů a vytvoření spojení.²¹³

Asarhaddon se tázal věstců, zda skýthské armády procházející mannejskou oblastí mají zlé úmysly. Asarhaddon se obával toho, že plánují použít horská sedla k rychlému přesunu a hbitě oblehnou města Charrania a Anisus.²¹⁴

5.8.1 Dopis bohu Aššurovi o Šubrii, tzv. „Gottesbrief“²¹⁵

Dopis bohu Aššurovi obsahuje informace o kampani vůči Šubrii z roku 673 př. n. l. Aššur schvaluje zaútočit na nepřátelskou Šubrii a podmanit si ji. Dopis popisuje, jak v průběhu obléhacích bojů v měsíci *ululu* zachvátil oheň obléhací rampu, která byla namířená proti hlavnímu městu Uppume. Plameny

²¹¹ SAA 4. text 20. Giving a Princess in Marriage to Bartatua, King of the Scythians, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 27. 3. 2013).

²¹² názvy se nedochovaly

²¹³ SAA 4, text 21. Giving a Princess in Marriage to NN <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus>, (online), (citováno dne 1. 4. 2013).

²¹⁴ SAA 4. text 23. Will Scythians Invade Assyria through Passes of Hubuškia? <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus>, (online), (citováno dne 29. 3. 2013).

²¹⁵ Leichty, 2011, s. 80-87.

se však díky Mardukově moci stočily na obránce a sežehly je v popel. Asyrští vojáci pak vnikli do města a dokonali zkázu. Bohové jim dopřáli vítězství. Podle dopisu vystavěli asyrští vojáci z lebek padlých nepřátel hromady veliké jako věže. Poražený panovník vyslal před Asarhaddona jeho syna spolu s dary, které měly Asarhaddona usmířit a nechat tak poraženého panovníka naživu.

Dopis ale dále popisuje, že dny poraženého panovníka byly sečteny. Po prohlídce jeho vojska si Asarhaddon pečlivě vybral ty vojáky, kteří byli schopní a zkušení v boji a začlenil je do své královské gardy. Vyžádal si vozataje, jezdce, velitele, inženýry, příslušníky lehké pěchoty, štítonoše, průzkumníky, farmáře, pastevce, sadaře. Schopní lidé byli dle textu rozděleni jako ovce po jeho vlastních palácích a palácích jeho nejbližší elity.

Celý problém okolo Šubrie vznikl kvůli osobám, které do Šubrie prchly. Liechty se například domnívá, že se jednalo především o Sinacheribovy vrahy.²¹⁶ Asarhaddon si přál, aby byli pochyťáni a potrestáni. Uprchlíkům, kteří byli lapeni, byly usekávány ruce, nosy a uši. Byli zbavováni i očí. Ti, kteří se vyhnuli této zatýkací akci, byli údajně potrestáni také. Lze se ale domnívat, že opět prchli a nikdy nebyli nalezeni.

Na území Šubrie se nacházelo i mnoho Urartejců, které chtěl jejich pán Ursa potrestat zřejmě podobným způsobem jako Asarhaddon. Pán Šubrie mu je nevydal stejně tak, jako Asarhaddonovi. Poté co Asarhaddon zvítězil a obsadil zemi, navrátil urartejské uprchlíky do Urartu na nemilost Ursovi. K této příležitosti se zřejmě vztahuje dopis, kde se Asarhaddon obával, že Šubria bude napadena králem Ursou z Urartu.²¹⁷ Vyptával se tak bohů, zda se to uskuteční.

Dle textu došlo ke změně názvů měst v oblasti. Ta města, co byla zdevastována, byla opět vystavěna. Lid byl deportován a nahrazen lidem

²¹⁶ Liechty, 2011, str. 2.

²¹⁷ SAA 4, text 18. Will Ursaya of Urartu Invade Šubria?, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 23. 3. 2013).

z jiných oblastí. Lidé z jižní oblasti byli nahrazeni „seveřany“, přičemž středovou čáru těchto pomyslných oblastí tvořilo město Sidon. Dva z jeho důvěryhodných úředníků jmenoval novými správci.

5.9 Situace v Egyptě

V roce 720 př. n. l. si kušský panovník Šabaka podmanil Egypt a svedl bitvu s asyrskou armádou poblíž Rafiah.²¹⁸ Nepřátelský postoj vůči Asýrii setrval až do jeho smrti. Náhlá smrt Sargona II. podnítila velké revolty v Asyrské říši a nový panovník Šebitku toho využil k získání moci v Levantě.²¹⁹ Sargonův nástupce Sinacherib se po vyřešení revolt konečně s Šebitku střetl, avšak vítěz této bitvy je nejasný. Vítězství si nárokují obě dvě strany.²²⁰ Taharka nastoupil k moci roku 690 po Šebitkově smrti.

Egyptský král Šabaka určil Taharku, vojenského velitele, aby vedl kampaň proti Asýrii v oblasti Levanty.²²¹ Poté, co se Taharka dostal na trůn, pokračoval ve své levantské činnosti. Kušitská činnost v Levantě se datuje mezi lety 683-679 př. n. l. a Asarhaddonova kampaň proti Egyptu tak může být chápána jako snaha ukončit kontinuální egyptský vliv na západní oblasti Asyrské říše.²²² V důsledku Asarhaddon potvrdil asyrskou moc v oblasti a nemilosrdně ztrestal všechny, kteří se vzepřeli. Král Tyru, Baal, byl spojenec Taharky a jeho město bylo oblehnuto. Ve Fragmentu F není zmínka o úspěšném dobytí, pouze jen to, že město bylo odstřiženo od zdrojů jídla a vody. Brzo ale Asyřané opustili svůj tábor a odtáhli.²²³

5.9.1 Prohra v Egyptě (673 př. n. l.)

Po zabezpečení říše ze severu se Asarhaddon mohl vydat na válečnou výpravu proti Egyptu. Roku 679 př. n. l. se Asarhaddonovy jednotky tlačí k egyptské hranici. V jeho údajné 10 kampani, jak popisuje Fragment F, byl

²¹⁸ Kahn, 2004, s. 108.

²¹⁹ Tamtéž, s. 108.

²²⁰ Tamtéž, s. 108.

²²¹ Tamtéž, s. 108.

²²² Kahn, 2004, s. 110.

²²³ Leichty, 2011, s. 87-88.

Asarhaddon zaveden bohem Aššurem do oblasti Maganu a Meluchy²²⁴. Bylo nashromážděno obrovské množství vojáků, kteří dokázali pochodovat v povodí řek Eufratu a Tigridu za povodňového stavu. Jejich průchody horskými průsmyky jsou přirovnány k divokému býku, který se bez zaleknutí žene vpřed.²²⁵ Dobil tak brzo město Arzu nacházející se při hranici s Egyptem. Jeho král Asuchili skončil v Ninive, kde se mu patrně dostávalo značného ponížení. Nápisy totiž popisují, že byl vystaven u jedné z městských bran.²²⁶

V Sidonu se roku 677 př. n. l. uskutečnila vzpoura. Aby ji Asarhaddon mohl potlačit, musel přesunout svá vojska právě tam. Poté, co je situace uklidněna se Asarhaddon mohl upnout zpět k realizaci Egyptského tažení. Asyřané jsou však, jak už zmiňováno, napoprvé poraženi. Roku 674, Taharka, núbijský vládce, dle Babylonské kroniky vítězí. V předchozích letech nejsou žádné výboje zaznamenány a je zřejmé, že Asarhaddon nabíral sílu právě na ustavení velkého tlaku na Egypt. Na počátku roku 671 př. n. l. Asyřané vpochozovali do Egypta a po cestě oblehli město Tyros. Nevíme jistě, jestli město padlo. Asarhaddon však popisuje velkolepé vítězství.

Babylonská kronika zmiňuje expedici do Egypta počátkem roku 673 př. n. l.²²⁷ Je známo, že tato akce byla jakýmsi zadostiučiněním za egyptskou činnost v oblasti Levanty, která již dlouhodobě rozvracela tamní asyrskou moc. Tato výprava ale skončila nezdarem, asyrské jednotky byly poraženy. Asyrské zprávy o tomto tažení příliš nemluví, víme jen to, že bylo oblehnuto město Tyros. Jeho panovník Baal byl tak potrestán za to, že se spojil s Taharkou. Tyros a Aškelon se ihned po odchodu asyrských vojsk vzbouřila a byla pravděpodobně potrestána opět v roce 671 př. n. l.²²⁸

²²⁴ Oblast Kuše a Egypta

²²⁵ Leichty, 2011, s. 87-88.

²²⁶ Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

²²⁷ Esarhaddon Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc14/esarhaddon.html>

²²⁸ Kahn, 2004, s. 111.

5.9.2 Egyptská kampaň

Asarhaddon stále častěji narážel na egyptský odpor v Syropalestině, kde se Egypťané snažili vyvolávat nepokoje. Dá se říci, že Sinacherib připravil půdu pro vpád do Egypta. Byl politicky velmi činný v Syropalestině a snažil se udržovat dobré vztahy.

Arabové, Asyřany nikdy nepodmaněný národ, umožnili za pomoci velbloudů překročit asyrským vojskům Sinaj. Ti mu byli dáni na jeho žádost a mohl tak překonat vyprahlé pouštní oblasti Sinajského poloostrova. Velbloudi byli naloženi nádržemi s vodou a měšci. Jsou popisovány útrapy, které mužstvu způsobovali jedovatí hadi v písku.²²⁹ V roce 671 př. n. l. je tak dobyt hlavní město Mennofer. Núbijský princ spolu s královskou rodinou byl odveden do Ninive. Rovněž bylo nabyto velké bohatství, které posloužilo k obnovení Babylonu.²³⁰

V roce 670 př. n. l. musí Asarhaddon konsolidovat svou moc na domácím trůně. Po zažehnutí krize nechává popravit množství svých důstojníků. To představovalo nebezpečí a možné selhání při vojenském tažení. Další výprava je tak vedena až v roce 669 př. n. l. Měla upevnit Asyrskou vládu a nadobro zlomit moc 25. núbijské dynastie v čele s Taharkou, který se při prvním asyrském tažení zachránil úprkem do Horního Egypta.

Druhá kampaň v Egyptě skončila neúspěchem, jelikož při ní zemřel samotný Asarhaddon. Jeho syn Aššurbanipal byl tak nucen přijít s řešením nastalé egyptské otázky. Asyrská kontrola Egypta byla slabá a tak po Asarhaddonově smrti Taharka lehce obnovil svou vládu. Nový vládce neváhal a vyslal trestnou výpravu. Aššurbanipal jmenoval nového panovníka, místodržící, a skupinu úředníků, kteří byli pověřeni vládnutím v Egyptě a hlavně vybíráním tributu.

²²⁹ Leichty, 2011, s. 87-88.

²³⁰ Mieroop, 2010, s. 249.

Obsazení Egypta, byť jen na velmi krátký čas představovalo největší územní expanzi Asyrské říše. Asarhaddon si byl vědom toho, že eliminace Egypta prospěje jeho aktivitám v Syropalestině. Zároveň si musel být vědom toho, že jeho podmanění Egypta nebude dlouhodobou záležitostí. Zábor tak rozsáhlého území, které je tak vzdálené od centra říše, nebylo možné z logistických důvodů udržet.²³¹

5.10 Asarhaddonovy stavební projekty

Asarhaddon byl mimo válečníka také vášnivým stavitelem. Věnoval se projektům v Arbele, Aššuru, Kalchu, Ninive a Tarbisu v Asýrii, a v Babylonu, Borsippě, Nippuru, a Uruku v Babylonii.²³²

5.10.1 Paláce

Stavební činnost za vlády Asarhaddona byla různorodá. Na jeho popud se stavělo jak v Asýrii, tak v Babylonii. Menší i okázalé stavební projekty byly sponzorovány hlavně z válečné kořisti. Panovník před započítím stavby zaslal správcům provincií a podmaněných měst své požadavky, které museli splnit. Za nesplnění byli potrestáni. Jednalo se o seznam surovin, které bylo potřeba na plánovanou stavbu.

Velký kus práce byl odveden na chrámu boha Aššura ve městě Aššur. Práce jsou popisovány ve velkých detailech. Dále stavěl již zmiňovaný chrám pro boha Marduka v Babylonii. V Aššuru budoval palác, mušlálu a chrám pro slavnost *akítu*.²³³ Začal s výstavbou nového paláce a přesunul mnoho reliéfů Ašurnasirpala II. a Tiglatpilesara III., aby je mohli jeho řemeslníci použít k výzdobě tohoto paláce, avšak budova nebyla nikdy dostavena.²³⁴

Sinacherib postavil v Ninive návrší, které bylo Asarhaddonem poupraveno a dnes je nazváno Nabi Yunus. Domníváme se, že rozšířil tamní zbrojnici a stavěl palác, který nebyl nikdy dokončen. Použité materiály byly ze

²³¹ Snell, 2005, s. 17.

²³² Leichty, 2011, s. 3.

²³³ Boardman, 1991, s. 136.

²³⁴ Tamtéž, s. 136.

západních zemí. V blízkosti nechal Asarhaddon vytvořit nádhernou zahradu plnou bujné exotické vegetace.²³⁵

Dle královských nápisů probíhala přestavba paláce v Ninive takto. Původní palác v Ninive, který sloužil za Asarhaddonových předků jako skladiště zbraní, vozů, kořisti získané na taženích a jako stáje pro býky a koně, začalo být jeho potřebám příliš malé. Povolal tak národ k výstavbě nového paláce. Starý palác byl zbořen, aby tak vznikl potřebný prostor pro stavbu nového, který byl navíc rozšířen o další plochu. 22 králů země Chatti na pobřeží Středoziemního moře pověřil úkoly. Žádal po nich suroviny na výstavbu jako například cedrové a cypřišové dřevo. Následuje vyzdvihování velkého paláce, který postavil a jeho střídmy popis. Byla vystavěna zahrada spolu s velkým prostorem pro koně, kam byla vyvedena voda kanálem, aby se mohli napájet.²³⁶

Bohům byly obětovány po výstavbě obětiny a tím byli pozváni do paláce. Následovala hostina, na kterou byli sezváni vazalové, se kterými se Asarhaddon snažil vylepšovat vztahy podáváním různých nápojů. Dle popisu to byla pro Asarhaddona výtečná a úspěšná událost. Nový palác byl tak brzy zaplněn dobyt看em, bohatstvím a válečnou kořistí. Zároveň upozorňuje svého syna, následovníka, aby palác byl opraven v případě, že zestárne či zeslábne.²³⁷

Královské nápisy, které detailněji popisují výstavbu nového paláce, zní zhruba následovně. Místnosti byly zdobené bílým alabastrem, haly slonovinou a dřevinami ze Syropalestiny. Strop tvořily dřevěné trámy z cedrů. Na dveřích byla výzdoba v podobě stříbrných či měděných pásků. Vchod do paláce byl vyzdoben sochami býků. V okolí paláce se rozkládala botanická zahrada plná rostlin a ovocných stromů. Do města byl zaveden vodní kanál, který napájel koně a sloužil i k zavlažování zahrady. Palác byl po dokončení pojmenován Ešgalšiddudua, což znamená „Všespravující palác“. Do paláce byli rituálně

²³⁵ Boardman, 1991, s. 135.

²³⁶ Překlady NIN B. Leichty, 2011, s. 27-35.

²³⁷ Tamtéž, s. 27-35.

pozvání jednotliví bohové a byly jim nabízeny dary. Poté byla oslava, kde se napájeli vínem.²³⁸

Věnoval se Asarhaddon rekonstrukci Kalchu, zejména jeho opevnění. Hradby z hlíněných cihel vyžadovaly téměř neustálou péči. Zrekonstruoval je a zvětšil, stejně tak i palác uvnitř hradeb.²³⁹ Stejně tak přebudoval i zbrojnici, jejíž skladovací prostory byly rozšířeny.²⁴⁰ Stavba nového paláce v Tarbisu²⁴¹ nedaleko Ninive je zachycena v královských nápisech. Text prozrazuje, že po dokončení každé stavby byly bohům věnovány obětiny. Bohové byli rovněž jakýmsi rituálem do budovy pozváni.²⁴²

5.10.2 Chrámy

Aby si panovník udržel přízeň u bohů a mohl tak vyhrávat bitvy a porážet své nepřátele, musel se o bohy patřičně starat. Většinou to znamenalo zvelebování jejich pozemských sídel, chrámů. Tak tomu bylo při přestavbách u Šamaše a Sína. Zchátralé části chrámů byly zrenovovány.

Nechal tak renovovat například chrám boha Sína, Šamaše, Ningaly a bohyně Mullissu v Ninive.²⁴³ Královské nápisy říkají, že paláce a chrámy byly přebudovávány hlavně z důvodu jejich malé rozlohy a tím pádem nízkých skladovacích kapacit. Stavba započala přesně v příhodný měsíc a správný den. Základy byly opět položeny na vápenci, který byl do města dopraven ze svahů Zagru. Dřevo na trámy a zastřešení bylo opět použito z cedrů, kterými je proslaveno dnešní území Libanonu.

Byla provedena obnova chrámu Eanna, chrámu Anu a Ištar v Uruku a v Nippuru byl zrenovován Enlilův a Innanin chrám.²⁴⁴ V Arba'il věnoval

²³⁸ Překlady NIN A. Leichty, 2011, s. 9-27.

²³⁹ Leichty, 2011, s. 157-160.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 157-160.

²⁴¹ Dnešní Šaríf Chán.

²⁴² Leichty, 2011, s. 174.

²⁴³ Překlady NIN C. Leichty, 2011, s. 35-45.

²⁴⁴ Boardman, 1991, s. 137.

pozornost dekoraci lštařina chrámu a palác v Tarbisu byl zvětšen a využit jako rezidence pro nového korunního prince Aššurbanipala.²⁴⁵

Eniggidrukalamasuma, chrám boha Nabú v Babylonu se změnil během času v nepohlednou „zříceninu“, kterou se Asarhaddon rozhodl opravit. Bozi tomu dle zprávy byli nakloněni a tak se stavba mohla uskutečnit.²⁴⁶ Například práce na chrámu bohyně Guly v Borsippě byla zapotřebí kvůli záplavě, která chrám poničila.²⁴⁷

V nalezeném textu o pracích na stavbě chrámu Ešarra je popisován Asarhaddonův vzlaštňn vztah k obyvatelům Aššuru. Asarhaddon osvobodil obyvatele Aššuru od veškerých daní a cel.²⁴⁸

V chrámu Ešarra dle textu sídlil hlavní bůh Aššur. Asarhaddon se musel ohledně stavby poradit s bohy. A ti mu přestavbu Aššurova sídla jako obvykle schválili. Chrám byl stržen podrobenými lidmi, kteří ihned poté začali vyrábět nové cihly. To údajně trvalo po dobu jednoho roku. Základy byly dle jiného záznamu údajně vyloženy zlatem, stříbrem a drahými kameny.²⁴⁹ Stavba trvala dva roky. Chrám byl vyzdoben a dveře byly ozdobeny zlatými pásky. Aššur byl s Asarhaddonovými skutky velmi potěšen a požehnal Asarhaddonovi. Po dostavení následovala třídenní oslava na nádvoří chrámu. Na chrámu byla zanechána destička s poznámkou pro budoucí vládce, že tento chrám vystavil Asarhaddon.²⁵⁰ Chrám byl Asarhaddonem vystavěn z důvodu budoucí prosperity, zajištění si moci, zničení nepřátel a zajištění velké sklizně.²⁵¹

K výzdobě chrámů byly odlévány bronzové, stříbrné či zlaté sochy býků a kozoryb. O této konkrétní výzdobě hovoří text z Borsippy.²⁵² Zatímco před chrámy a paláci stávaly kamenné sochy lvů s lidskými hlavami.

²⁴⁵ Boardman, 1991, s. 137.

²⁴⁶ Leichty, 2011, s. 229-230.

²⁴⁷ Leichty, 2011, s. 258-259.

²⁴⁸ Leichty, 2011, s. 131.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 131.

²⁵⁰ Leichty, 2011, s. 119.

²⁵¹ Leichty, 2011, s. 134.

²⁵² Leichty, 2011, s. 117.

5.11 Postava Asarhaddona

Asarhaddon dle všeho nebyl zcela zdravým mužem. Poměrně často se radil se svými poradci o svých chorobách a symptomech, které je provázely.²⁵³ V dopisech se zmiňuje o horečkách, nechutenství, tuhnutí kloubů, zimnici, kožních problémech a celkové slabosti.²⁵⁴ Tehdejší medicína mu mohla pomoci pouze rituály, lektvary či různými mastmi. Měl by král Asarhaddon požit tento lék? Vyřeší vypití léku jeho problémy a bude žít lépe ušetřen od bolesti?²⁵⁵

Zároveň je na Asarhaddona nahlíženo jako na člověka posedlého věštěním. I když jsou věštecké praktiky odpradáвна spojeny s mezopotamskými kulturami, u Asarhaddona byla tato praxe mnohem intenzivnější než u jeho předchůdců. Neustále žádal věštce, aby mu podávali jakékoliv informace a astrologové mu vypracovávali mnoho zpráv, aby jej udrželi spokojeného.²⁵⁶ Ptal se věštců na výsledky plánovaných tažení. Je v plánu nějaká rebelie vůči králi Asarhaddonovi? Může král Asarhaddon bezpečně opustit město Kalchu? Uspořádá někdo rebelii proti korunnnímu princí Aššurbanipalovi?²⁵⁷ A mnoho dalších podobných zvědavých dotazů bylo vysloveno za Asarhaddonovy vlády.

Asarhaddon se dále například tázal, zda bozi souhlasí s vysláním jednotek do Siriše. Chtěl vědět, zda bude úspěšné to, co má v plánu, a dožadoval se odpovědi na otázku, zda nepřátelé jako Mananejci, Rideanci či lid ze Siriše vyšlou armádu a postaví ji proti Asarhaddonovým jednotkám.²⁵⁸ Rovněž se tázal, zda se města a jejich panovníci stanou jeho spojenci a jestli tento akt spojenectví bude myšlen vážně.

²⁵³ Glassner, 2004, s. 188.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 188.

²⁵⁵ SAA 4, text 185. Should Esarhaddon Take a Medication?, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 27. 3. 2013).

²⁵⁶ Boardman, 1991, s. 141.

²⁵⁷ SAA 4, texty 139-148. Insurrection Queries, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 28.3.2013).

²⁵⁸ SAA 4, text 28. Should Esarhaddon Send an Army to Siriš? , <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 24. 3. 2013).

Sinacherib za své vlády prosazoval reformu, ve které byl bůh Aššur ztotožňován s dávným bohem Anšarem. Asarhaddon na toto nenašel a okamžitě po nástupu na trůn se vrátil k tradičnímu postoji.²⁵⁹ Řád byl navrácen do starých kolejí. Asarhaddon taktéž vyhlásil generální amnestii pro všechny bohy, kteří byli ukořistěni a převezeni do Asýrie.²⁶⁰ Ti tak byli navraceni do původních chrámů a svatyně.²⁶¹ Při navrácení bohů do původních chrámů byly jejich sošky vyzdobeny šperky ze zlata a stříbra. Obdobně bylo pečováno i o ostatní bohy.²⁶² Byla jim věnována starostlivá péče.

Od určité chvíle se Asarhaddon dře do role bohy zvoleným, kteří mu zajistili převahu nad množstvím nepřátel, avšak tento jev je u asyrských vládařů poměrně běžný. Královské nápisy zmiňují, jak s velkou kořistí, kterou se mu podařilo získat, budoval města v Asýrii. Byla vyzdobena zlatem a stříbrem a dle Asarhaddona byla jeho města tak blyštivá jako jasný den.²⁶³ Jeho přínos pro říši se jeví tak obrovským. Množstvím vítězných tažení získal nepochybně sebevědomí a pocit, že ho bozi milují.

Zdá se, že Aššurpanipalovou a Šamaš-šuma-ukínovou matkou byla Ešara-chammat.²⁶⁴ Ešarra-chammat byla babylonského původu a byla pohřbena v Aššuru.²⁶⁵ Druhou manželkou, kterou si Asarhaddon vzal po smrti Ešara-chammat, mohla být žena jménem Ana-tašmétum-taklák. Její jméno bylo nalezeno na mělké misce.²⁶⁶ O osobě Ešarra-chammat toho nevíme mnoho. Po její smrti jí nechal Asarhaddon vystavět mauzoleum v Aššuru a byla dlouhá oplakávána.²⁶⁷

²⁵⁹ Snell, 2005, s. 54.

²⁶⁰ Bedford, 2001, s. 29.

²⁶¹ Tři texty o navrácení bohů viz Leichty, 2011, s. 103-110.

²⁶² Leichty, 2011, s. 87-88.

²⁶³ Překlady NIN B. Leichty, 2011, s. 27-35.

²⁶⁴ Teppo, 2005, s. 39.

²⁶⁵ Boardman, 1991, s. 139.

²⁶⁶ Teppo, 2005, s. 39.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 39.

O smrti jeho ženy Ešarra-chammat se v krátkosti zmiňuje Asarhaddonova kronika. Ešarra-hammat zemřela mezi roky 673-672 př. n. l.²⁶⁸ Ženy z královských rodin se v Asýrii účastnily jak občasných tak pravidelně stanovených obřadů dle kultického kalendáře. Když zemřela Asarhaddonova žena, její dcera, ostatní Asarhaddonovy manželky a pravděpodobně i konkubíny se zúčastnily pohřbu.²⁶⁹

5.11.1 Rituál královského náhradníka

Nepříliš kuriozním jevem byl v oblasti dávného Blízkého východu i rituál náhradního krále. Víme, že tento rituál se prováděl již dříve v Isinu a později byl přebrán i Chetity.²⁷⁰ Pokud věstec cítil nebezpečí, že má král zemřít, informoval jej. Král se mohl snažit oklamat bohy tím, že se uchýlil do ústraní a nechal za sebe panovat někoho jiného. Pokud se informace věstců vyplnily, náhradní král byl usmrcen místo toho pravého a nebezpečí tak bylo zažehnáno.

Několik dopisů nás o této praxi informuje, ale naše vědomosti nejsou příliš široké. V jednom případě astrologové určili, že bude zatmění měsíce a to přinese královraždu. Asarhaddon byl nahrazen a po 100 dnech po uplynutí od zatmění byl náhradník zabit.²⁷¹ Náhradníci byli u moci i v pozdních obdobích Asarhaddonovi vlády. Dohromady víme o šesti příležitostech, kdy byl tento rituál za Asarhaddonovy vlády proveden.²⁷² Nemáme představu o tom, jaká měl náhradní panovník privilegia a kam až sahala jeho moc. Můžeme se domnívat, že to byla loutka, která byla po odehnání hrozícího nebezpečí odstraněna.

²⁶⁸ Esarhaddon Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc14/esarhaddon.html>

²⁶⁹ Snell, 2005, s. 227.

²⁷⁰ Glassner, 2004, s. 189.

²⁷¹ Tamtéž, s. 189.

²⁷² Tamtéž, s. 189.

5.11.2 Asarhaddonova matka Naqía

Asarhaddonova matka byla zřejmě aramejského původu.²⁷³ Její jméno znělo aramejsky Naqía a byla známa i pod asyrským jménem Zakútu.²⁷⁴ Naqía, jak se zdá, nabyla za svého života poměrně velké moci a autority. Byla provdána za Sinacheriba a během jeho vlády se stala hlavní dámou v královském harému v době, kdy byl její syn Asarhaddon jmenován korunním princem.²⁷⁵ Naqía se o Asarhaddona zřejmě patřičně starala. Víme, že Naqía nechala postavit pro svého syna palác v Ninive. Nacházel se uvnitř citadely za chrámem Sína a Šamaše.²⁷⁶

Dopisy obsahují informace o tom, jak Naqía věnovala bohyni Bélet-Ninua obětiny, které měly Asarhadonovi a její osobě zřejmě zajistit pevnější zdraví.²⁷⁷ Takovýchto textů s obětinami se dochovalo více. Asarhaddon se starostlivě vyptával věstců, zda jeho matka dokáže porazit nemoc, která u ní vypukla.²⁷⁸

Naqía měla jako králova matka pravděpodobně podobné podmínky jako královna a vysoce postavení úředníci. Nepochybně měla rezidence ve všech velkých městech a byla obklopena nesmírným majetkem a sborem služebnictva.²⁷⁹ Asarhaddon byl zřejmě ovlivněn svým dramatickým nástupem na trůn, při kterém čelil občanské válce. Přál tak svým synům mnohem příjemnější nástup na královský trůn. Někteří badatelé to považují za hlavní důvod, proč bylo Asarhaddonově matce poskytnuto místo na jeho dvoře. Tvrdí, že Naqíin status byl záměrně vyzdvižen, aby mohla kontrolovat nástupnictví Asarhaddonových synů.²⁸⁰ Údajně se v určitých ohledech měla chovat jako král. Zprávy, věštby i vojenské záležitosti nechala adresovat sobě.

²⁷³ Boardman, 1991, s. 138.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 138.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 138.

²⁷⁶ Leichty, 2011, s. 315–317.

²⁷⁷ Leichty, 2011, s. 318–319.

²⁷⁸ Boardman, 1991, s. 139.

²⁷⁹ Teppo, 2005, s. 37.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 37.

Sochaři bylo údajně zadáno udělat její sochu a i na reliéfech se nechávala zvětšit za králem Asarhaddonem.²⁸¹

Dnes se o charakteru Naqíi mluví v negativních i pozitivních konotacích. Někdo na ni nahlíží jako na ženu, která nesobecky toužila pomoci svému synovi, zatímco někdo v ní vidí člověka zneužívající jakékoliv příležitosti k zisku moci, prestiže či bohatství.²⁸²

5.11.2.1 Zakútna smlouva²⁸³

Tento spis nechala sepsat Naqía, Asarhaddonova matka. Týká se Aššurbanipala a jeho následovnictví. Obsahuje klasické fráze o tom, že kdo se prohřeší proti jeho právu sedět na královském trůně, bude ztrestán. Rovněž kdokoliv, kdo by slyšel o zlých plánech či slovech vyřčených proti Aššurbanipalovi, to má oznámit Naqíe. Pokud by hrozilo povstání, jak z řad správců, bratrů, má být potlačeno v počátku a povstalci mají být přivedeni před Naqíu a Aššurbanipala, kteří je potrestají.

5.12 Následovnictví

Jak bylo zvykem, panovník se obklopoval skupinou žen, se kterými měl potomky. Prvorozený syn Sín-nádin-apli, ačkoliv nemáme mnoho informací, zemřel mlád.²⁸⁴ V jednom z dopisů se Asarhaddon vyptával, zda bozi souhlasí s jeho plánem ustavit svého syna Sín-nádin-aplu korunním princem. Bude schválen a ustanoven novým panovníkem?²⁸⁵ Po smrti zřejmě nejstaršího syna se rozhodl vybrat jako následníka trůnu Aššurbanipala.

Asarhaddon zmiňoval jméno Aššurbanipala, svého nástupce, již v rozhovorech s médskými náčelníky, se kterými chtěl uzavřít pakt. Je tedy pravděpodobné, že otázku následovnictví velmi prožíval a snažil se pro svého

²⁸¹ Boardman, 1991, s. 139.

²⁸² Teppo, 2005, s. 38.

²⁸³ SAA 2, text 8. Zakutu Treaty, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa02/corpus> (online), (citováno dne 27.3.2013).

²⁸⁴ Boardman, 1991, s. 140.

²⁸⁵ SAA 4, text 149. Should Esarhaddon Appoint Sin-nadin-apli as Crown Prince, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

syna vybudovat stabilní prostředí s klidným nástupem k moci. Nechtěl, aby se opakoval jeho vlastní osud, kdy si trůn musel vybojovat nad bratry.

Asarhaddon rozdělil dvě koruny mezi své dva syny. Aššurbanipal se stal králem Asýrie a Šamaš-šuma-ukín se stal „pouze“ králem Babylonie. Snaha o ukončení babylonské otázky je viditelná. Tato myšlenka byla praktikována i později. Avšak jeden z bratrů se obvykle cítil podvedený, či podřízený bratrovi, který opanoval důležitější část říše. V našem případě se Šamaš-šuma-ukín nechtěl spokojit s tím, že mu byla přidělena Babylonie, a zatoužil i po správě Asýrie.

V roce 652 př. n. l. se Šamaš-šuma-ukín vzbouřil, jelikož s ním bratr údajně jednal jako s vazalem. Šamaš-šuma-ukín spojil své síly s Chaldejci, Aramejci a Elamity. Aššurbanipal se s touto koalicí potýkal 4 roky.²⁸⁶

5.12.1 Asarhaddonova smlouva o následovnictví²⁸⁷

Asarhaddonova smlouva s Chumbarešem, vládcem města Nachšimarti v Médii. Smlouva měla zajistit, že oblast ovládaná Chumbarešem bude navždy loajální Asýrii. Navždy je přeneseně myšleno jemu a jeho synovi Aššurbanipalovi, který je zmiňován. Po smrti Asarhaddona měli Nachšimartané jako právoplatného vládce uzнат Aššurbanipala. Pro něj měli i ochotně zemřít v boji při hájení jeho zájmů. Bylo přislíbeno, že budou Aššurbanipala ochraňovat jako svého krále a neprohřeší se vůči němu. Například zjetím a předáním jej jeho nepřátelům, či přímými vojenskými akcemi proti Asýrii, nebo jen podpořením jiného bratra jako vhodného panovníka místo něj.

Lid zavazující se touto přísahou by měl po smrti Asarhaddona Aššurbanipalovi pomoci na trůn a pomoci i jeho bratrovi na babylonský trůn. Zavazují se vojensky pomoci, pokud se objeví jakýkoliv rival při nástupu na trůn. Chumbarašův syn má být poučen o této smlouvě a brát jí na vědomí.

²⁸⁶ Boardman, 1991, s. 49.

²⁸⁷ SAA 2, text 6. Esarhaddon's Succession Treaty, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa02/corpus> (online), (citováno dne 27. 3. 2013).

Tato dohoda je opravdu velmi dlouhá a výčet prohřešků a povinností je nekonečný. Víceméně se však opakují. Text v závěrečných partiích obsahuje vyzývání bohů a výčet trestů, které neminou hříšníka. Kdo se proviní nedodržením pravidel, či zničením a vypovězením tohoto paktu, bude nemilosrdně potrestán bohy, které vyšlou asyrské armády.

6. ASARHADDONŮV SYN A NÁSTUPCE, AŠŠURBANIPAL (669 - 631 PŘ. N. L.)

I přesto, že Aššurbanipal nebyl prvorozený syn, byl zvolen jako panovník. Šamaš-šuma-ukín se tak cítil ukřivděn. Aššurbanipal nebyl určený jako kandidát na trůn, byl vzděláván jako kněz a tím pádem byl jedním z mála panovníků, kteří uměli číst a psát. Byl jmenován korunním princem poté, co Asarhaddonův prvorozený syn náhle zemřel.²⁸⁸

Poté, co Šamaš-šuma-ukín uchoпил jemu svěřenou moc v Babylonii, se tázal, smí-li vzít sochu boha Marduka z Ninive a odvézt ji zpátky do Babylonu. Chtěl vědět, jestli to Marduka učiní šťastným a jestli je tento plán pro velkého Marduka přijatelný.²⁸⁹ Další dotazy se zabývají tím, zda může být socha Marduka naložena na palubu lodi a přepravena do Babylonu.²⁹⁰

Po smrti svého otce vysílá Aššurbanipal trestnou výpravu proti Taharkovi, která je však zastavena kvůli povstání vazalských států v Deltě. Vzbouřenci jsou záhy poraženi za pomoci armád syropalestinských vazalů. Jakmile asyrská armáda po úspěšné egyptské kampani odpochoďovala, nový egyptský vládce Tanutamun se navrátil a tím Aššurbanipala vyprovokoval. Asyrský tlak vygradoval mezi lety 664-663 př. n. l. Veset, nacházející se v Horním Egyptě byl vypleněn a tím zanikl i núbijský vliv v oblasti. Vazalské státy vytvořené Aššurbanipalem na území Egypta však měli krátkou životnost.

Šamaš-šuma-ukín byl povinen svému bratru Aššurbanipalovi potvrdit přísahu věrnosti. Poklidné vztahy mezi bratry vydržely 16 let.²⁹¹ Nevíme, zda za občanskou válku mohla bratrská rivalita nebo to, že Aššurbanipal mohl jednat v neprospěch svého bratra. Například nástup Aššurbanipala na asyrský trůn proběhl velmi rychle, měsíc po Asarhaddonově smrti. Zatímco Šamaš-

²⁸⁸ Boardman, 1991, s. 140.

²⁸⁹ SAA 4, text 262. Should Šamaš-šumu-ukin Escort the Statue of Marduk to Babylon? , <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

²⁹⁰ SAA 4, text 264. Should the Statue of Marduk be Loaded onto a Boat? , <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa04/corpus> (online), (citováno dne 29. 3. 2013).

²⁹¹ Boardman, 1991, s. 48.

šuma-ukín usedl na babylonský trůn až v roce 668.²⁹² Aššurbanipal rovněž nedokázal rychle zareagovat, když Elamité vpadli roku 664 př. n. l. na území Babylonu a odplata za jejich útok přišla až v další dekádě.²⁹³ Tyto incidenty mohly Šamaš-šuma-ukína vést k tomu, že s ním jeho bratr nejedná s respektem.

Ačkoliv Aššurbanipal tvrdil, že mu poskytl své muže, nebylo jich dostatek k tomu, aby se Babylonie vyhnula potížím. Babylonie tak byla závislá na Asyrské vojenské pomoci.²⁹⁴ Šamaš-šuma-ukín rozohnil rebelii, ke které se připojil Elam, oblast Arábie a různé oblasti v Asii a Palestině.²⁹⁵ Oblastem v Asii a Syropalestině nešlo o bratrský boj a podporu Šamaš-šuma-ukína. Pravděpodobně v jejich boji viděli šanci jak, se vymanit z asyrské nadvlády. Asyrské armády se čtyři dlouhé roky soustředily na boje s Babylonii a posléze dalších několik let na uklidnění setrvávajících míst odporu.²⁹⁶

Při tažení proti Babylonii odřízl Aššurbanipal zprvu Babylonii od Elamu, věčného nepřítele Asýrie. Roku 654 př. n. l. se povstání prudce rozhořelo a nestabilita byla ukončena až dobytím Babylonie roku 648 př. n. l. Asyřané poté vpadli do Elamu a celou jejich říši zničili, hlavní město Súsy bylo dobyto o dva roky později. Král Teumman padl a jeho syn byl odveden. Ve stejném roce, kdy započalo povstání, tedy 654 př. n. l., se Egypt osamostatňuje a sjednocuje pod nově vzniknuvší 26. dynastií.

Ke konci Aššurbanipalovy vlády dochází ke sporům o následovnictví. V jednu chvíli se zřejmě až 3 osoby prohlašovaly za dědice trůnu. Po jeho smrti se vládcí začali na trůně rychle střídat. Říše začala upadat a celá situace vedla k destabilizaci moci. Toho brzy začaly využívat sousední státy, které měly velký vojenský potenciál. Chladejci a Médové ve finále utvořili jakési

²⁹² Boardman, 1991, s. 48-49.

²⁹³ Boardman, 1991, s. 49.

²⁹⁴ Tamtéž, s. 49.

²⁹⁵ Boardman, 1991, s. 53.

²⁹⁶ Tamtéž, s. 53.

společenství proti Asyrské říši a ta čelila v letech 614-610 př. n. l. jejich společnému útoku. Asyrský stát se definitivně hroutí roku 609 př. n. l.²⁹⁷

6.1 Aššurbanipalova smlouva s Babylonskými spojenci²⁹⁸

Asšurbanipal si v této smlouvě upevňuje svou nadřazenou pozici, jelikož vyžaduje, aby všechny zprávy z Babylonu a stejně tak i nepřátelské zprávy s posly a korespondencí zachycené na babylonském území byly odeslány do Asýrie. Aššurbanipal tak bratrovi odepíral právo na vedení významnějších vztahů a styků s okolními oblastmi. Zároveň se v textu smlouvy ujišťuje, že jakýkoliv nepřítel Asýrie se automaticky stane i nepřítelem Babylonie. V závěru smlouvy figurují klasické pasáže, zmiňující bohy a jejich případné tresty pro ty, kdo by se odvážili vypsané podmínky a pravidla porušit či obejít.

²⁹⁷ Cuneiform fall of Niniveh. The British Museum. (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z: http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/me/c/cuneiform_fall_of_nineveh.asp

²⁹⁸ SAA 2, text 9. Assurbanipal's Treaty with Babylonian Allies, <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa02/corpus> (online), (citováno dne 28. 3. 2013).

7. ZÁVĚR

Předtím, než se v práci věnuji samotnému Asarhaddonovi, o kterém tato práce pojednává, zabývám se říšskými poměry za jeho předchůdců. Zejména pak za jeho děda Sargona II. a jeho otce Sinacheriba. Tito jeho předchůdci se totiž částečně zasloužili o Asarhaddonovu budoucnost. Mám na mysli konkrétně to, že pro něj připravili určité podmínky a prostředí, ve kterém se po svém korunovačním ceremoniálu ocitl.

Asarhaddon se tak zejména mohl věnovat rozsáhlejšími akcím proti Egyptu, které v dřívější době nebyly možné. V následujících oddílech se mimo egyptského tažení věnuji sérii jeho válečných výprav, které vedl do různorodých okolních oblastí. V závěru práce se zabývám nástupnictvím a stavem, který vznikl po sporu Asarhaddonových synů. Spor vyústil v občanskou válku a to vedlo k celkovému oslabení říše

V době smrti svého otce se Asarhaddon ukrýval kdesi v ústraní, aby se vyhnul nepřátelskému chování svých bratrů. Vyvrcholení přišlo s vraždou Sinacheriba. Asarhaddon neváhal a vytáhl s vojskem na území Asýrie. Lid mu zůstal věrný a mnoho vojáku přešlo na jeho stranu, díky tomu dokázal získat velká města na svou stranu. Svě dva bratry tak vypudil. Podle všeho vedl roku 673 př. n. l. tažení do Šubrie, kde se měli schovávat jeho bratři a otcovrazi. Tato kampaň byla úspěšná a smrt jeho otce byla pomstěna.

U jeho matky Naqíi zůstávají otazníky. Nevíme, jestli se drala po moci, či byl Asarhaddonův vztah k matce pouze velmi vřelý. Lze se domnívat, že Asarhaddonovy nemoci se projevíly již za jeho mládí a jeho matka s ním trávila mnoho času. Víme, že se setkal s životní tragédií v podobě násilné smrti svého otce Sinacheriba a přirozené smrti svojí manželky. Smrt jeho otce vedla k občanské válce, kterou vedl proti svým bratrům, kteří jsou viněni za Sinacheribovu smrt.

Asarhaddon se projevil až obsesivním pokládáním různorodých dotazů na boha Šamaše, patrona věštby. Proč tomu tak bylo, může vyvolat stejně pochybné odpovědi jako v případě jeho vztahu s matkou.

Asarhaddona nakonec stihla smrt při druhém tažení do Egypta, ve kterém chtěl vytrhnout veškeré kořeny núbijské moci v oblasti. Věštci a lékaři se jeho nemoci pokoušeli léčit a jak je vidno, nebyli s léčbou příliš úspěšní.

Babylonský problém, který byl řešen jeho předchůdci, se snažil vyřešit neobyčejnou mírovou cestou a v Babylonii zajistil po celou dobu jeho vlády částečný klid. Svým dvěma synům Asarhaddon svěřil vládu v Asýrii a Babylonii, což vedlo k bratrskému rozporu, jelikož Šamaš-šuma-ukín toužil po bratrově území. V polovině sedmého století otrásl Asyrskou říší konflikt bratrů, který vedl k otevřené občanské válce.

S Asarhaddonem a jeho synem Aššurbanipalem končí éra stability asyrské říše a nastupuje období úpadku. Vše nasvědčuje tomu, že se asyrská moc v mezopotamské oblasti začala pomalu vytrácet již za Aššurbanipala. Nadvláda nad Egyptem se začala vytrácet okolo roku 660 př. n. l., Kimmerijci se nemilosrdně vrhali do plenění Sýrie. Některé státy spolu s Lýdií nebojácně ukončily Asýrii svou podřízenost.²⁹⁹ Vleklá válka dvou bratrů vedla k vyčerpání zdrojů. Asýrie již nebyla schopna pořádat tak častá tažení, ve kterých umravňovala neposedné vládcy z okolních oblastí.

Rychlý pád Asýrie byl způsoben malou velikostí jádrové oblasti říše, které bylo v děsivém nepoměru k celkové rozloze impéria.³⁰⁰ Bohaté oblasti byly rozprostřeny mimo centrum říše, které se odjakživa vydržovalo kořistí získanou na válečných taženích. Na druhou stranu lze na Asýrii pohlížet jako na klasický případ, kdy velmoc investuje pouze do jedné oblasti a tou byla nesporně armáda.³⁰¹ Kolaps Asýrie byl nevyhnutelný, jelikož situace v Anatolii se začala pomalu ale jistě hroutit. Kimmerijci začali nabírat na síle a Médové spolu se Skýthy ze severu znamenali pro budoucnost říše jasné nebezpečí.

²⁹⁹ Boardman, 1991, s. 53.

³⁰⁰ Snell, 2005, s. 55.

³⁰¹ Snell, 2005, s. 55.

Po pádu Ninive se říše již nevezchopila a později se jádro říše stalo součástí Parthské říše.

Asarhaddon tak může být hodnocen jako stabilní vládce, který využil příznivých podmínek k invazi do Egypta, který však nebyl schopen trvale ovládnout. Obnovením Babylonu Asarhaddonem bylo velkým krokem kupředu ke vzájemnému smíření. Mimo nespočet válečných výprav se věnoval velmi bohaté stavební činnosti. Na jeho popud bylo vystaveno či zrekonstruováno velké množství chrámů.

8. BIBLIOGRAFIE

8.1 Monografie

Anglim, Simon, Jestice, Phyllis G., Rice, Rob S., Rusch, Scott M. Serrati, John, *Fighting Techniques of the Ancient World 3000 BC-AD 500. Equipment, Combat Skills and Tactics*, New York 2007.

Bauer, Jan, Frais, Josef, Volná, Kristina, aj., *Toulky minulostí světa 1. Od počátku dějin člověka po rozvrat velkých říší v Mezopotámii a Egyptě*, Český Těšín 1999.

Beaulieu, Paul-Alain, *World Hegemony, 900–300 BCE*. In: Snell, Daniel (ed.), *A companion to ancient Near East*, Oxford 2005, s. 48-63.

Bedford, Peter, *Empire and Exploitation: The Neo-Assyrian Empire*, Perth 2001. (dostupné online: <http://archive.org/>), (citováno dne 21. 3. 2013).

Bertman, Stephen, *Handbook to life in ancient Mesopotamia*, New York 2003.

Boardman, John (ed.), *The Cambridge ancient history Volume III. Part 2. The Assyrian and Babylonian Empires and other States of the Near East, from the Eighth to the Sixth Centuries B.C.*, Cambridge University Press 1991.

De Backer, Fabrice, *Some Basic Tactics of Neo-Assyrian Warfare*. In: *State Archives of Assyria Bulletin Volume XVIII., 2009 – 2010*, Padova 2010. s. 265-286. (dostupné online:

http://www.academia.edu/768283/Some_Basic_Tactics_of_Neo-Assyrian_Warfare_2_Siege-Battles), (citováno dne 27. 3. 2013).

Galil, Gershon, *The Lower Stratum Families in the Neo-Assyrian Period*, Boston 2007.

Glassner, Jean Jacques (ed.), *Mesopotamian Chronicles*, Leiden 2004.

Glassner, Jean Jacques, Mezopotámie - 34. století př n. l. až 539 př. n. l., Praha 2004.

Grayson, A. Kirk, Assyrian and Babylonian Chronicles, Texts from Cuneiform Sources V., New York 1975.

Kahn, Dan'el, King of Kush and the Assyrians, In: The Journal of the Society for the Study of Egyptian Antiquities (former Newsletter) 31, Toronto 2004, s. 109-128.

Kirstensen, Anne Katrine Gade, Who were the Cimmerians, and where did They come from?. Sargon II., the Cimmerians, and Rusa I., Copenhagen 1988.

Kuiper, Kathleen (ed.), Mesopotamia: The World's Earliest Civilization, New York 2011.

Liverani, Mario, Historical Overview. In: Snell, Daniel (ed.), A companion to ancient Near East, Oxford 2005, s. 3-20.

Martinů, Jan, Sumerské vojenství Raně dynastické doby, Plzeň 2011.

Mieroop, Marc Van de, Dějiny starověkého Blízkého východu – okolo 3000-323 př. Kr., Praha 2010.

Oded, Bustenay, Mass Deportations and Deportees in the Neo-Assyrian Empire. Wiesbaden 1979.

Parpola, Simo, The Neo-Assyrian Ruling Class, In: Kämmerer, Thomas R. (ed.), Helsinki 2007, s. 257-274.

Parpola, Simo, Assyrian Library Records. In: Journal of Near Eastern Studies 42(1), 1983, Chicago 1983. s. 1-29.

Porter, Barbara N., Images, Power, and Politics. Figurative Aspects of Esarhaddon's Babylonian policy, Philadelphia 1993.

Roaf, Michael, Cultural atlas of Mesopotamia and the ancient Near East, Abingdon 1996.

Teppo, Saana, Women and their Agency in the Neo-Assyrian Empire, Heslinki 2005.

8.2 Přednášky a kurzy

Charvát, Petr, Dějiny archeologických výzkumů na Blízkém východě 1. (přednáška) Plzeň : ZČU Plzeň, 2010.

Pecha, Lukáš, Dějiny Blízkého východu ve starověku 1. (přednáška) Plzeň : ZČU Plzeň, 2008.

Pecha, Lukáš, Dějiny Blízkého východu ve starověku 2. (přednáška) Plzeň : ZČU Plzeň, 2009.

Šašková, Kateřina, Asýrie. (přednáška) Plzeň : ZČU Plzeň, 2010.

8.3 Internetové zdroje

Akitu Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc16/akitu.html>

Ancient Assyrian Treasures Found Intact in Baghdad. National Geographic News. (online), (citováno dne 4.4.2013). Dostupné z: http://news.nationalgeographic.com/news/2003/06/0602_030602_iraggold.html

Assyrian blinding enemies, Ancient replicas. (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.ancientreplicas.com/assyrian-blinding-enemies.gif>

Assyrian hooks lips, Bible-History. (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.bible-history.com/past/assyrian-hooks-lips.jpg>

Assyrian siege ramp. E-Bible tools, Lachish. (online), (citováno dne 10. 4. 2013).

Dostupné z: http://www.ebibletools.com/israel/lakish/DCP_1212.html

Cuneiform fall of Niniveh. The British Museum. (online), (citováno dne 2. 4. 2013).

Dostupné z:

http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/me/c/cuneiform_fall_of_nineveh.aspx

Černý kámen Lorda Aberdeena, Looklex. (online), (citováno dne 10. 4. 2013).

Dostupné z: <http://i-cias.com/e.o/slides/esarhaddon01.jpg>

Esarhaddon Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 28. 3. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/abc14/esarhaddon.html>

Esarhaddon Prism, Collection database search, The British Museum. (online), (citováno dne 3. 4. 2013). Dostupné z:

http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database/search_object_image.aspx

Esarhaddon Stele detail, Ferrells travel blog. (online), (citováno dne 10. 3. 2013).

Dostupné z: http://ferrelljenkins.files.wordpress.com/2008/11/esarhaddon_berlin-t1.jpg

Esarhaddon Victory stele, Flickr. (online), (citováno dne 10. 4. 2013). Dostupné z:

http://farm6.staticflickr.com/5203/5348448543_a2e5395f7d_b.jpg

Foster, Ryan, A Prophecy About Babylon Confirms the Accuracy of the Bible, 2010 Milford. (online), (citováno dne 10. 4. 2013). Dostupné z:

<http://www.ucg.org/news-and-prophecy/prophecy-about-babylon-confirms-accuracy-bible/>

Kataja, Laura ,Whiting, Robert M., Grants, Decrees and Gifts of the Neo-Assyrian Period (State Archives of Assyria, 12), Helsinki 1995. (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z:

<http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa12/corpus>

Leichty, Erle, The Royal Inscriptions of Esarhaddon, King of Assyria (680–669 BC), Idiana 2011. (online), (citováno dne 17. 3. 2013). Dostupné z:

<http://archive.org/details/TheRoyalInscriptionsOfEsarhaddonKingOfAssyria680669Bc>)

Map of Neo-Assyrian Empire, Findthebest. (online), (citováno dne 9. 4. 2013). Dostupné z: http://img2.findthebest.com/sites/default/files/701/media/images/Neo-Assyrian_Empire.png

Map of Niniveh, Dabar. (online), (citováno dne 10. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.dabar.org/Breasted/Assyrians-Chaldeans/Section19/images/P154-Map.gif>

Mesopotamian Chronicle. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 10. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/cg-cm/chronicles/chron00.html>

Nabodávání nepřátel na kůly, Seek the lamb(online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z:

<http://www.seekthelamb.org/.a/6a00e553f05a37883301676902b5fb970b-320wi>

Niniveh. Encyclopædia Britannica, Inc., (online), (citováno dne 3. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/415684/Nineveh>

Parpola, Simo, Kwasman, Theodore, Legal transactions of the Royal Court of Nineveh Part I. (State Archives of Assyria, 6), Helsinki 1991. (online), (citováno dne 28. 3. 2013). Dostupné z: <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa06/corpus>

Parpola, Simo, Watanabe, Kazuro, Neo-Assyrian Treaties and Loyalty Oaths (State Archives of Assyria, 2), Helsinki 1988. (online), (citováno dne 27. 3. 2013). Dostupné z: <http://oracc.museum.upenn.edu/saao/saa02/corpus>

Parpola, Simo, The murderer of Sennacherib, 1980. (online), (citováno dne 11. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.gatewaystobabylon.com/introduction/murderersennacherib.htm>

Radner, Karen, Mass deportation: the Assyrian resettlement, London, 2012. (online), (citováno dne 3. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.ucl.ac.uk/sargon/essentials/governors/massdeportation/>

Starr, Ivan, Queries to the Sungod: Divination and Politics in Sargonid Assyria (State Archives of Assyria, 4), Helsinki 1990. (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z: <http://oracc.museum.upenn.edu/saa0/saa04/corpus>

The Esarhaddon Prism / Library of Ashurbanipal, The British Museum. Collection database search. (online), (citováno dne 3.4.2013). Dostupné z: http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database/search_object_details.aspx?objectid=291290&partid=1&output=Places%2F!!%2FOR%2F!!%2F36572%2F!!%2F36572-1-5%2F!!%2FNamed+in+inscription+River+Tigris%2F!!%2F%2F!!%2F%2F!!!%2F&orig=%2Fresearch%2Fsearch_the_collection_database%2Fadvanced_search.aspx¤tPage=1&numpages=10

The story of Ahikar. Encyclopædia Britannica, Inc., Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/10036/The-Story-of-Ahikar>

Thompson, Campbell R., The prisms of Esarhaddon and Ashurbanipal found at Niniveh 1927-8, London 1931. (online), (citováno dne 3. 4. 2013). Dostupné z: http://www.archive.org/stream/prismsofesarhadd00thomuoft/prismsofesarhadd00thomuoft_djvu.txt

Urartu. Livius, Articles on Ancient history. (online), (citováno dne 2. 4. 2013). Dostupné z: <http://www.livius.org/arl-arz/armenia/urartu.html>

Victory stele of Esarhaddon. (online), (citováno dne 24. 3. 2013) Dostupné z: <http://www.kchanson.com/ancdocs/meso/victorystele.html>

9. RESUMÉ

Esarhaddon was a descendant of the Assyrian Sargonid dynasty, which was established by Sargon II. in 721 BC. Esarhaddon was an offspring of Sennacherib and royal women called Naqia. Esarhaddon has unspecified relationship with his mother. All we know is, that she gained a lot of power during his reign and reign of Esarhaddon son Ashurbanipal.

After the assassination of Sennacherib, Esarhaddon had to seize the power in the realm in order to revenge his father. He marched out from his hideout, where he hid from his power greedy brothers which killed his father. He was successful, but it seems his brothers fled to the lands of Shubria.

After accession to the throne, he had to resolve uprisings, which that erupted in some parts of the empire. After the suppression of these rebellions he marched with his troops to Anatolia, Media, Levanta and finally to the kingdom of Egypt and Kush. The enemy, with whom Assyria frequently struggled for power in Syro-Palestinian area.

In 671 BC he laid siege to Egyptian capital city of Thebes. The defenders of the city were massacred and Thebes was plundered. Egyptian royal family was taken to Nineveh. But Taharqa, king of Egypt fled to the upper Egypt. For a short time, Egypt has become part of Assyria. In his second campaign against Egypt, which was about to suppress Taharqa once and for all, Esarhaddon suddenly died. It is known that he suffered from unknown diseases, probably from his childhood. It seems that his illness finally overwhelmed him.

As his successor he choosed Ashurbanipal. That evoked a conflict between him and his brother Shamash-shum-ukin, who was appointed as a governor as Babylonia. After several years of peaceful rule of two Brothers a civil war broke out. The protracted civil war led to the exhaustion of human and material resources of the Assyrian empire. This subsequently led to the fall of once mighty empire. Medes together with Babylonian allies later invaded lands of Assyria and brought destruction.

10. PŘÍLOHY

10.1 Seznam příloh:

Příloha č.1: Asarhaddonovo prizma

(http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database/search_object_image.aspx, (online), (citováno dne 3.4. 2013))

Příloha č.2: Mapa Asyrské říše

(http://img2.findthebest.com/sites/default/files/701/media/images/Neo-Assyrian_Empire.png, (online), (citováno dne 9.4.2013))

Příloha č.3: Tabulka panovníků zmiňovaných v práci

(Mieroop, Marc Van de, Dějiny starověkého Blízkého východu – okolo 3000-323 př.Kr., Praha 2010, s. 305-306.)

Příloha č.4: Asarhaddonova stéla

(http://farm6.staticflickr.com/5203/5348448543_a2e5395f7d_b.jpg, (online), (citováno dne 10.4.2013))

Příloha č.5: Jedna z mnoha fragmentovaných tabulek Babylonských kronik

(http://www.livius.org/a/1/mesopotamia/BCHP18A_BM35229o2.JPG, (online), (citováno dne 10.4.2013))

Příloha č.6: Černý kámen Lorda Aberdeena

(<http://i-cias.com/e.o/slides/esarhaddon01.jpg>, (online), (citováno dne 10.4.2013))

Příloha č.7: Plánek města Ninive

(<http://www.dabar.org/Breasted/Assyrians-Chaldeans/Section19/images/P154-Map.gif>, (online), (citováno dne 10.4.2013))

Příloha č.8: Vězni zaháknuti za rty

(<http://www.bible-history.com/past/assyrian-hooks-lips.jpg>, (online), (citováno dne 2.04.2013)).

Příloha č.9: Detail stély s vězni

(http://ferrelljenkins.files.wordpress.com/2008/11/esarhaddon_berlin-t1.jpg, (online), (citováno dne 10.3.2013)).

Příloha č.10: Vypalování očí

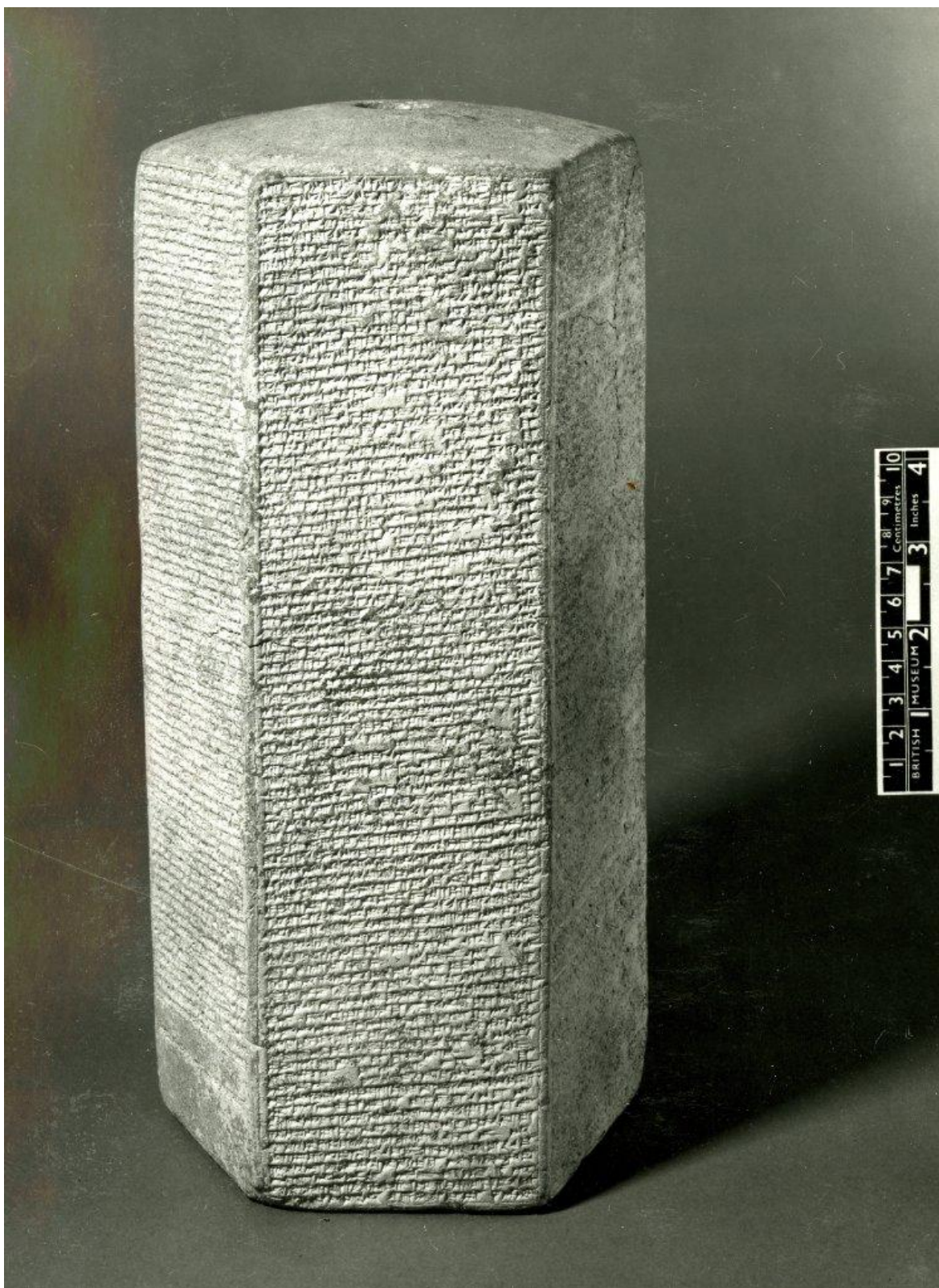
(<http://www.ancientreplicas.com/assyrian-blinding-enemies.gif>, (online), (citováno dne 2.4.2013)).

Příloha č.11: Nabodávání nepřátel na kůly

<http://www.seekthelamb.org/.a/6a00e553f05a37883301676902b5fb970b-320wi>, (online), (citováno dne 2.4.2013).

10.2 Přílohy

Příloha č.1: Asarhaddonovo prizma

Příloha č.2: Mapa Asyrské říše

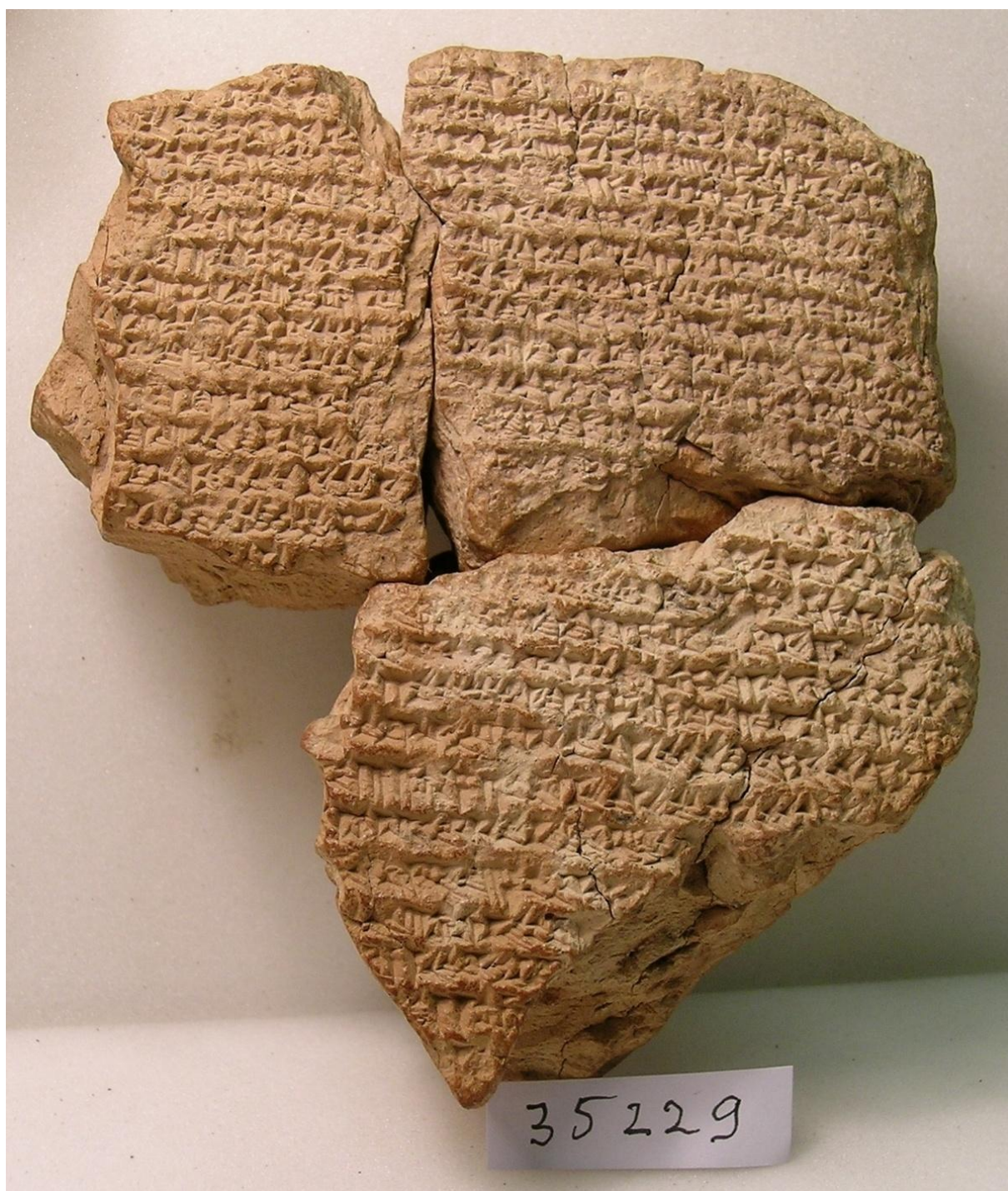
Příloha č.3: Tabulka panovníků zmiňovaných v práci

		I	
		Salmannasar III. (858-824)	
		Šamší-Adad V. (823-811)	
		Adad-narání III. (810-783)	
Salmanassar IV. (782-773)	←	I	
		Aššur-dán III. (722-755)	
Aššur-narání V. (754-745)			
Tiglatpilesar III. (744-727)			
Salmanassar V. (726-722)	→	Sargon II. (721-705)	
		Sinacherib (704-681)	
		Asarhaddon (680-669)	
		Aššurbanipal (668-627)	
		I	

Příloha č.4: Asarhaddonova stéla

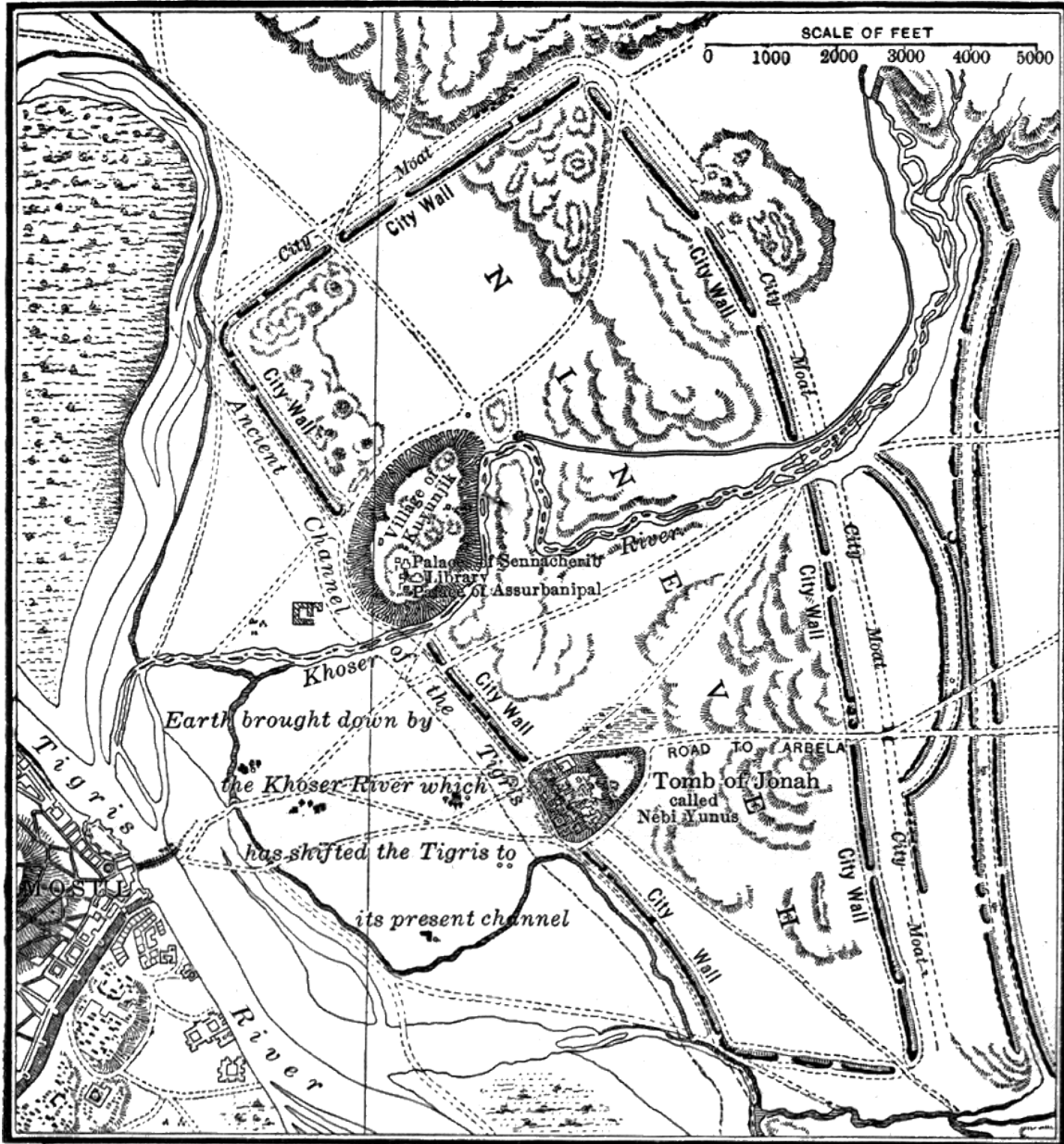
Příloha č.5: Jedna z mnoha fragmentovaných tabulek Babylonských kronik

Příloha č.6: Černý kámen Lorda Aberdeena

Příloha č.7: Plánek města Ninive

Příloha č.8: Vězni zaháknuti za rty

Příloha č.9: Detail stély s vězni

Příloha č.10: Vypalování očí

Příloha č.11: Nabodávání nepřátel na kůly

